Массо а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 7 декабрь, 1974 шу. ● № 146 (5435). ● Мах 2 кеп.

КПСС ОБКОМЕИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

ДИКА КИЙЧЛЕ КХАШКАРЧА БАЛХАШТА

1975 ШЕРА КХАШКА ДЕРГДОЛЧА БАЛХАШТА ЮРТБОАХАМА ТЕХНИКА ШИЙ ХАННАХЬЕИ ТІЕХДИКЕИ КИЙЧЪЯРА ШЕЛКОВСКОИ РАЙОНА КОЛХОЗИЙ, СОВХОЗИЙ, «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» ОБЪЕДИНЕНЕ МЕХАНИЗАТОРАША, ИНЖЕНЕРНО - ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОША ДІАЙОЛАЯЬЧА ИНИЦИАТИВА ХЬАКЪЕХЬА.

«Московский» яхача Ростовскин «Волго-Дон» яхача Волгоградскин областашкарча совхозий хьалха латтача комбайнерийн трактористийн цІерагІа КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева дайтара моаршало дегаш гІоздаьха болча Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторашеи инженерно - технически болхлошеи ,1975 шера кхашка дергдолча балхашта юртбоахама техника ший ханнахьеи тІехдикеи кийчъе аьнна Воронежски области юрташкарча къахьегамхоша дІаоладаь гІулакх хьал а лаьца, доккхий социалистически декхараш тІаийцад.

Шоаш дІаоладаь гІулакх хьаллацара тІахьехаш республикерча берригача механизаторашка кхайкарал даьд Шелковской района механизаторашa.

КПСС обкома бюроси Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советои къоабалъяьй 1975 шера кхашка дергдолча балхашта юртбоахама техника ший ханнахьеи тІехдикеи кийчъе аьнна кхайкаяь Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторий, инженерно - технически болхлой инициатива.

КПСС горкомашн райкомашн, горрайисполкомаш, ВЛКСМ обком, юрта боахамеи заготовкайн болхлойн гІулакхерча наьхеи профсоюза обком, юрта боахама министерство, совхозий производственни объединени, «Сельхозтехника» республиканскн объединени, кхийола юртбоахама объединенеши тресташи, колхозийи совхозийи партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я Шелковской района механизаторашa даь кхайкарал берригача тракторно - полеводчески бригадашкеи кхыча коллективашкеи дувца. Шерра йоаржаянза ярхьаш нийслагІа пятилетка чакхйоалача шера кхашка дергдолча балхашта юртбоахама техника ший ханнахьеи тІехдикеи кийчъяра тІехьара социалистически ять, керттера юртбоахама балхаш деча хана техникax пайда эцача эггара дукхагІа хьоккхамаш лакхдаьча дикагІболча механизаторий толашагІа йола опыт, балха методаш Іомаелгеи юкъекхухьилгеи вІаштІехьдаккха деза.

ЮРТА БОАХАМА ТЕХНИКА БАЛХА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЕРГЬЯ ВАЙ

ШЕЛКОВСКОИ РАЙОНА КОЛХОЗИЙ, СОВХОЗИЙ, «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА» ОБЪЕДИНЕНЕ МЕХАНИЗАТОРАША, ИНЖЕНЕРНО - ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОША РЕСПУБЛИКЕРЧА БЕРРИГАЧА МЕХАНИЗАТОРАШКА ДАЬ КХАЙКАРАЛ

Парте XXIV съездеи цул тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумийн исторически решенеш кхоачаш а еш, Шелковской района юрта боахама къахьегамхоша шоай хьинаречa къахьегамца толаме кхоачашъю нийслагІча пятилетка заданеш. КІезига толамаш даьхадаь цар партийни организацей кулгалла. Кхоачашдаьд паччахьалкхенга ялат доха аьнна 1974 шера тІаийца хинна социалистически декхараш. Фу Іалашдаьд боахамаша. Мел эш доакъараш кийчдаьд хьайбаш леладеча фермашка.

Ях лелаерашта юкъе хьалха латт «Червленскийн» «Коминтерни» колхозий механизатораш. ДикагІйолча агротехнически ханашка дІайийнай гураха юв культураш. болх дика вІаштІехьбаьккха диллад лаьттах тІоадал чуйоллийтара дехка хий. Хьоккхамаш дика долаш шу чаккдоаккхаш доахк района хьалха латта боахамаш.

ХІанз оаха, Шелковской района механизаторашa, тхоай деррига низаш тІадерзадаьд юртбоахама продукташ дІахо дукхагІа яхараи кийчъяраи. 1975 шера кхы а шерагІа йоаржаергья оаха балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцара тІехьара ях. Къаьстта уйла тІайохийтаргья оаха шоай ханнахьа машинаш кийчъяра, эталонни тракторца цхьан дийнахьа бу болх 7 проценти комбайнаца бер 6 проценти алстмбоаккхаргба. Цул совгІа, дикагІйолча агротехнически ханашкеи тІехдикеи кхоачашдергда деррига кхашкара балхаш.

Хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдар духьа, 1975 шера кийчо еш, тхоашта укх тайпара социалистически декхараш тІаэц оаха, Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизаторашa, болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша:

хьатІадоагІача шера дергдолча юртбоахама балхашта машинно - тракторни паркащий ханнахьеи тІехдикеи кийчъелга Іалашде, техникана гІулакх дикагІа де а из дІаоттаяь лоаттаю моттиг тоае а, машинаша болх беш йоаккха хIа йІаькагІа хилийта, ханал хьалха царна списание ергйола моттиг цІаккха а ца нийсъялийта;

тракторашта ремонт яра йиълагІча квартала план укх шера 25 декабрь хьатІаотташ кхоачашъяь яккха, 1975 шера 1 февраль хьатІаккхачале ерригa лаьтта оаха, фу дІадув, хий декха машинаш тоаяь яха, ерригa машинно-тракторни парк бІаьстан юхье кхашка деча балхашта кийча хилийта;

укх шера йиълагІча квартале 40 процент йол хьокха машинаши ялаташ чуэца комбайнаши тоае. Ерригa йол хьокха техникеи силос чуэца комбайнаши 1 апрель хьатІакхоачаш, ялаташ хьокха комбайнаши ялаташ чуэца кхыйола машинаши 15 апрель хьатІаккхоачаш кийча хилийта;

машинашта ремонт яра толашагІа йола технологи, Іилманеи техниканеи карагІдаьнарех пайда а эцаш, шерагІа юкъехкахьа. Ремонт яра балхаш дикагІа дайтара тІахьожам чІоагІа лоаттабе, къахьегама кхерамзленои гигиенои дІадехарашка хьежжа техника хилийта;

бІаьстан юхье культураш дІае йолалуш узлаши агрегаташи хувцара кхоачам бергбола фонд «Сельхозтехника» районни объединене вІашагІтоха, техника оатхалаш хувцаргйола пункташ ерригача номенклатурагІа кийчъе. Цо йиш хулийтаргья кхашкара балхаш деча хана тишъенначa узлашти агрегаташтеи меттел тоаяь кийча ярашца боахамаш хадданза Іалашде. Техникана ремонт еш мел йоаккхача хана запасной оатхалашца боахамаш хадданза Іалашделга вІаштІехьдаккха;

бІаьсти ялалехьа машиний ковнаш, кхашкара станаш кхы тІа а кийчъяь тоаира мероприятеш чаккъяха, ГОСТо дІадехарашка хьежжа техника дІаоттаяь лоаттаелга вІаштІехьдаккха;

доагорцеи машиш даьтташеи ерригача тракторашта, комбайнашта, автомашинашта заправка ергйола тІера дІакъайла моттиг кийчъе.

«Сельхозтехника» районни объединене мастерий-наладчикийн инженерий - технологийн кулгалла специализированни звеноша колхозашка деш дола технически гІулакхаш эргадаьха тоаде, совхозашкеи промышленни предприятешкеи деш дола технически гІулакхаш тоаде;

сменай коэффициент 1,5-нега дІакхоачае. Тоъаш болча трактористаш юрташкара профессионально - технически училищаш йистеяхача механизаторех а хІаьта иштта боахамашка курсаш йоахийташ а вІашагІтоха. Цу гІулакха Іан замалахьа 100 механизатор. машинно-тракторни паркаи хьайбай боахамерча оборудованеи технически гІулакх дара 15 мастер - наладчик кийчве:

1975 шера 70 процентал кІезигагІа боаца трактористаши машинисташи 55 процент шоферашн цхьоалагІеи шоллагІеи классаш йолаш хургболаш механизаторий товзал лакхъеи царна юха аттестаци ен;

Іан замалахьа дуккхача колхозхоштеи совхозий болхлоштеи юртбоахама культураш кхеяра агротехника, машинаш тІа болх бечеи механизмашта эксплуатаци ечеи хана кхерамзлен техника правилаш, юртбоахама машинаш нийсъяреи вІашагІъехкареи правилаш Іомаелга вІаштІехьдаккха;

механизатораш шоай ханнахьеи дикеи кийчбарца, цар говзал лакхъярца дІадахача шерарчул 8 процент дукхагІа машинно - тракторни парках пайда эца. Техникана ремонт ергеи технически гІулакхаш дергеи дІабода мах планагІа лаьрхІачул 5 процент лохбе, механизаци яьча балхашка оттадаьча боарамел совгІа 10 процентал кІезигагІа доацаш дизельни доагор кходе.

Е карара шу чакхдоаккхача хана вай уйла е еза кхоанарча ден — дІахьалхашкахьа керда гІа баккхара, иттлагІча пятилеткана оарцагІйоахаргйолча резервай дика лард йоллара. Цу тайпара кхоачамаш вай кІезига дац. Царех керттербар — вай болх дІахо тоабар, общественни къахьегамеи производствай эффективность лакхъяр духьа лоаттабу къовсам.

Даьчох кхоачам а баь Іе йиш яц вайга. Даьр дукха да, хІаьта дІахо кхы а дукхагІа да де дезараш. Вай декхар — воаех тийша а тийша воашка хьаеннача техниках биззе пайда эцар, хьинар дукхагІа айдеш болх бар, тІадиллача гІулакха хьалха бехктокхам лакхбар.

Оахош тхоашта социалистически декхараш тІаэцача хана тхо кхайк республикерча колхозий, совхозий берригача механизаторашка, инженерно-технически балхаш дерашка, «Сельхозтехника» районни объединеней болхлошка оаха дІаоладаь гІулакх хьаллацара уж, тІахьехаш, нийслагІча пятилетка тІеххьара шу къаьстта дика болх бу шу дара, дІа мел йийна хІамаш хьувкъаярца Даьхе гІадъюга шу дара тІахьехаш.

Социалистически декхараш дийца а дийца тІаийнад Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» районни объединене механизаторий, болхлой, инженерно - технически балхаш дерий районни совещане.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Декхараш кхоачашдаьд

Паччахьалкхенга ялат, шекара свекла, сом бохкара социалистически декхараш кхоачашдаьд Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама къахьегамхоша.

Заготовительни пункташка дІачуденнад 155 эзар тонн ялат, 195 эзар тонн шекара свекла, 49 эзар тонн сом.

Доахана Іа дика доаккхаргдолеи паччахьалкхенга хьайбай продукташ йоккхара декхараш толаме кхоачашдергдолеи гІулакхаш чакхдоахаш я республикера колхозаши совхозаши.

Шера план—ханал хьалха

Грозненски швейно-производственни объединене цехашта юкъе беттагара беттага дукхагІа хул шера план кхоачашъяь коллективаш. Царна юкъе хьалхалаттачарех цаІ я Щербина Мария Александровнас кулгалдеча хІамаш йоахача цеха коллектив. Укх шера план ханал дуккха хьалха кхоачаш а яь, хІанз тІадоагІача шера февраль бетта чотах продукци кийчъеш я из. Иштта дика къахьегаш ба Качаров Эдвард Сергеевичи Бабаев Алексей Михайловичи керте латтача цехий хІамаш тегараш. ХІанзлехьа дукха хІама ца эшшаш пятилетка тІеххьарча шера январь бетта задани кхоачашъяьй цар.

Шоаш деана дош ханал хьалха кхоачашдаьд Бачигаева Лидия Васильевна керте латтача Веденски филиала болхлошеи Ковалева Антонина Ильиничнас кулгалдеча поллагІча цеха коллективои. Паччахьалкхеи плани тІаийца социалистически декхараши 26-ча ноябре кхоачашдаьд цар. Шера план ханал хьалха кхоачашъяьча цу ерригача цехий хІамаш тегараша укх юхейнсача хана планагІа лаьрхІачул совгІа арахецаргья 600 эзар сома маьха тайптайпара продукци.

***

Къаьстта дика къа а хьегаш Нохч ГІалгІайчеи промышленни предприятешта юкъе укх шера хьалхалаттачарех я Карабулакски химически реагенташ арахецача завода коллектив. Іхьа бутт дІабахийтабац цо, укх шера паччахьалкхеи плани тІаийца социалистически декхараши тІеххоачаш ца деш. Химически реагенташ арахецара пятилетка диълагІча шера план 29 ноябре кхоачашъяьй завода болхлоша. хІанзлехьа шера планал совгІа арахийцай 300 тонн гаргга химически реагенташ.

Планал совгІа продукцена реализаци ярах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дІабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна планал совгІа 56 эзар сом кходаьд. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 108,2 процент кхоачаш а яь соакха укх хана хинначул 22,3 процент лакхъяьй из.

Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб Жидков Виктор Александрович керте латтача химически реагентий цеха коллективи Болтовская Вера Георгиевнас кулгалдеча «Г» сменан болхлой.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ!

ДЕКАБРЬ халкъа боахама планаши шера тІаийца социалистически декхараши кхоачашдара тІаберзабаь къовсам чакхбоала ха я. Колхозийи совхозийи фермай къахьегамхоша йоаржаьча яьхах мел беркат даьннад хьахьокх дІабахача цхьайтта бетта баьча балха итогаша. 1973 шера хинначунца нийсдича ерригача республике дукхагІа кийчдаьд дулх, шура, фуаш, тха.

Дика гІулакхаш карагІдийннад лоамашка ядача, шоайла ях лелаеча Ведевски, Нoжай-Юртовски, Советски районий къахьегамхошта. Хьалхара моттиг яккхара тІехьа къовсам лоаттабеча цар ерригa тайпа хьайбай продукташ яхара шера йола халкъа боахама планаш ханал хьалха кхоачашъяьй.

Пятилетка къоастамбу шу толамца чакхдоаккхаш ба шалински хьайбаш лелaдераш. Декабрь болалуш заготовительни пункташка шера планал совгІа 200 тонн дулх, 249 тонн шура, 93 эзар фуъ, 234 центнер тха дІаккхачийтад цар.

Шалински районаца ях леладеча Гудермесски района хьайбаш леладерашта дика гІулакхаш карагІдувл. 1973 шера хинначунца нийсдича гудермесски фермаша ерригa тайпа хьайбай продукташ дукхагІа кийчъяьй, ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура, фуаш, тха дохкара шера йола халкъа боахама план.

Цхьабакъда, массайолча районашка иштта дика дац гІулакхаш. Халахете а йолаш я тІехьаюсараш, паччахьалкхенга дІа ца луш дукха хьайбай продукташ тІайнсараш.

Хьаэцаргья вай цюайла ях лелаю дукхагІа шура йоаккха йоккха шиъ район — Грозненски Сунженски. Паччахьалкхен план кхоачашъяра оарцагІбаьннилга хоалуш да грозненски шурий - товарни фермашка. Нагахьа санна ноябрь юкъе кхаьчача хана заготовительни пункташка 619 тонн шура дІаккхачийта хиннале, бутт чакхбоалаш дуккха дукхагІа дІаеннаяр — 645 тонн. Царца ях лелаераша дІаеннар кІезигагІа хилар — бутт бекъалуш 52 тонн хиннача, бутт чакхбоалаш дІаеннар 465 тонн мара хиланзар.

Бакъда, доахан чусоцадаьчул тІехьагІа хьайбаш леладерий балха хьалаш дуккха халагІа да. Цхьабакъда, хьалха латтача фермашта карагІдуйлараша хьахьокх боагІа теркам тІа а бохийташ Іан кийчо яьча, хьайбашта дика Іунал дара йоакхо яьча, лерттІа кийчдаь доакъар кхом беш дІадохийтача шура кІезиг а ца луш дукхагІа йоаккхилга. Наурски района хьайбаш леладераша тІеххьарча шин кІира дІаенна шура 35 тонн дукхагІа я хьалхарча шин кІира енна хинначул. ХІаьта Ачхой-Мартановски района хьайбаш леладераша карагІдаьнначох кхоачамбаь сатийна Іарах кІезигъяьй дІалу шура.

Республике болаш ба хьохкам эца мегаргбараш! Хьалха латтача фермай опыто новкъостал дергда тІехьабусачар хьалбала, хьалха латтарашта тІехьакхе.

Юхейнсача хана тІатеІІа къахьега деза коа тІара оалхазараш леладерий коллективай. Дукха тІехьадус «Птицепрома» боахамаш. 87 процент мара кхоачашъяьйац фуаш кийчдара шера план.

Іай хьайбаш чуссадаьча хана доккхий декхараш тІа а ийца хьайбаш Іангардоахилга дика вІаштІехьдаккха, халкъа боахама планаш толамца кхоачашъеи пятилетка чакхйоалача шера беркате къахьегара лард йоллеи республика берригa хьайбаш леладераш тІахьийхаб Грозненски района «Атагинский» совхозеи Малгобекски района «Кавказ» колхозеи къахьегамхоша. Цар дІадоладаь дика гІулакх вай республике шерра хьаллоацаргхилараx шеко яц.

1 декабрь тІакхоачаш хьайбай продукташ кийчъяра халкъа боахама шера план кхоачашъяр (проценташца)

Ях лелаю районаш	Дулх: план кхоачашъяр	Дулх: 1973 шера проценташца нийсдича	Шура: план кхоачашъяр	Шура: 1973 шера проценташца нийсдича	Фуаш: план кхоачашъяр	Фуаш: 1973 шера проценташца нийсдича	Тха: план кхоачашъяр	Тха: 1973 шера проценташца нийсдича
Ачхой-Мартановски	97	95	105	107	125	75	113	113
Урус-Мартановски	90	107	99,5	99,5	115	84	171	141
Ведевски	135	95	193	94	153	122	125	111
Ножай-Юртовски	108	108	199	79	122	110	100	99,2
Советски	108	83	132	92	119	113	116	100
Грозненски	85	117	95	104	83	100	100,9	109
Сунженски	87	115	87	102	93	101	86	94
Гудермесски	87	104	110	100,6	175	157	117	105
Шалински	109	147	105	110	103	109	178	74
Малгобекски	97	120	106	116	233	207	107	107
Назрановски	84	112	90	97	145	154	102	110
Надтеречни	87	104	89	111	150	150	133	110
Наурски	85	89	102	99,8	128	104	94	101
Шелковской	97	99,5	97	99,1	121	80	101	98
Республике гІолла	93	108	96	103	92	100,6	101	100,5

Таханарчул кхоаца дикагІа хулийтаргда доахаш дола къахьегама толамаш яхача девизах къахьегаш ба Грозненски «Металлотара» завода болхлой. Цу даькъе шерра социалистически ях йоаржаяьй цар. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл. Товарни продукци арахецара а из маьхала яккхара а цхьайтта бетта план ханал диъ ди хьалха кхоачаш а яь, заданел совгІа цар ехкай 21 эзар совгІа сома маьха товарни продукци. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах производствана хинна пайда итташ эзараш сомаш да. Къахьегама овсарле соахка укх хана хинначул 2,6 процент лакхъеннай.

Дукха болхлой ба заводе массехк бутт хьалха денз пятилетка тІеххьарча шера чотах къахьегаш. Царех ва травильщик Катаев Лема, электросварщик Богатырев Петр, слесарь Кигатов Владимир, протирщицаш Савельева Вера, Любимцева Мария, станочник Волков Александр, кхы дуккхабараш. Шоаш кийчъю продукци дикеи тІехдикеи мара а ца хулийташ юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 120 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТІА: травильщика Л. Катаева беча балхага хьожаш ва завода воккхагІвола мастер А. Мусхажиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

БархІазлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета бархІлагІа сесси 24 декабре гулъе лаьрхІа хиларца дувзаденна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссена, промышленноста дешашта йолча комиссена, транспортеи бувзамеи дешашта йолча комиссена, гІишлошъяреи гІишлой материалий промышленностеи дешашта йолча комиссена, юрта боахама дешашта йолча комиссена, унахцІено лораяра, социальни Іалашои, спорта дешашта йолча комиссена, халкъа образоване, Іилма, культура дешашта йолча комиссена, торговле, общественни кхачаи, бахача наха бытовой гІулакхаш дара дешашта йолча комиссена, жилищно-коммунальни боахамеи благоустройстваи дешашта йолча комиссена, Іалам лорадара дешашта йолча комиссена, кагирхой дешашта йолча комиссена тІадиллад 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планага, 1975 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджетага, 1973 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра отчетага хьалххагІе а хьожилга. Цу гІулакха РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо массазарча комиссешта могадаьд 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планагеи 1975 шера республика Паччахьалкхен бюджетагеи хьожача хана общественни производства эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагІа хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа эша товараш дукхагІа хьадара, бахача наха ду бытовойи торговии гІулакхаш тоадара, производственни мощносташ сихагІа болх бе йолаялийтареи карaерзаяреи, боахама чурча резервех биззагІа пайда эцара, лаьттаех пайда дикагІа эцара, «РСФСР Іаьржа доацача лаьттай юрта боахам дІахо дегІабоалабара де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои баьча соцам тІа хьахьекха мероприятеш кхоачашъяра дешашта къаьстта уйла тІайохийтилга.

2 декабре РСФСР Лакхехьарча Совета Президиуме РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе, отраслеви комиссей, кагирхой дешашта йолча комиссе председателий совещани хилар. Цига дийцар 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен планаги РСФСР Паччахьалкхен бюджетагеи, 1973 шерара РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчетага хьалххагІе а хьажара массазарча комиссей болх вІаштІехьбаккхара дешаш.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВА В. ЖИСКАР Д'ЭСТЭНАЦАРА ПЕРЕГОВОРАШ

5 декабре Парижа юххерча Рамбуйе яхача Двореце дІайолаеннай КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Французски Республика Президентацара В. Жискар д'Эстэнацара переговораш.

Советско - французски юкъмоттига лоархІамегІарча массехк дешага хьежар Л. И. Брежневи В. Жискар д'Эстэни. Белгалдаьккхар, лардера советско - французски документаш — СССР-аи Франценеи юкъе цхьана гІулакхаш леладара принципаши политически консультацей хьакъехьара протоколи — лоарзагІа ца доахаш кхоачашдара шинна а мехка чІоагІа лоархІам беш хилар.

Беседа йолча хана шийса лаьрхІар шин оагІорахьарча юкъмоттига даькъе санна, иштта дунен халкъашта юкъерча дуккхача дешашта а СССР-аи Франценеи юкъе цхьана леладу гІулакхаш дІахо дегІаккхувлара тІаберзабаь никъ.

Корта болаш, вІаши дагардараш кхетадеш, дег тІара еш я переговораш.

***

Делкъел тІехьагІа дІахо йир КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Французски Республика Президентацара В. Жискар д'Эстэнацара переговораш. Цига дакъа лаьцар СССР кхычa мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкоси Франце кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Ж. Сованьяргеи.

(ТАСС).

ДІАХО НИКЪ БЕШ ДА «СОЮЗ-16» ЯХА КЕМА

НАЬКЪА УПРАВЛЕНЕ ЦЕНТР, 5 декабрь. (ТАСС). «Союз-16» яхача космически кемаца космонавташа А. В. Филипченкоси Н. Н. Рукавишниковеи беча наькъа хьалхара ах дакъа чакхдаьккхад.

КхоалагІча денисеи бийсаннеи кема тІа болх беш технически медико-биологически эксперименташ кхоачашъеш хиннаб космонавташ. 32-гІа, 38-гІа, 48-гІа го боаккхача хана техкай 1975 шера цхьана бергболча советско - американски наькъо дІадехарашка хьежжа хьаяьча кердача вІашагІхоттача агрегата автоматически системеи къаьсткъаьста узлаши.

Тохкам беча юкъагІа хьежаб орбита тІа вІашагІа дувзача хана кемаш вІашагІтовсилга, вІашкаозилга, овхийтилга Іалашде дезаргдолаш йолча механизмашеи устройствашеи болх мишта бу. Эксперименташ еча хана космонавташа тІахьожам лоаттабаьб вІашагІхоттача агрегата узлашеи управлене автоматически системои беча балха.

Радиобувзама сеансашка космонавташа хоам баьб космически наькъа хьалашца шоаш бокъонца дІатарбенна хиларах а шоашка дика хьал хиларах а.

Телеметрически информаце даннеегІа, кема отсекашкарча микроклимата параметраш укх тайпара я:

давлени — ртутни столбика 520 миллиметр;

— кислорода парциальни давлени—ртутни столбика 170 миллиметр;

— температура — Цельсе 20 градус.

ДІахо никъ беш да «Союз-16» яха космически кема.

Іалам лорадара Ерригроссийски общества активисташта СССР орденаши медалаши яларах дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Іалама гонахье лорцета дика гІулакхаш карагІдувлар а Іалама кхоачамех кхетамца пайда эцар а бахьан долаш Къахьегама ЦІеча Байракха орден лойла:

ПИРОЖКОВ Василий Вакуловича — Іалам лорадара Ерригроссийски общества Нохч - ГІалгІай республиканскн совета Президиума бехктокхамеча секретара.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
28 ноябрь, 1974 шу.

Нов. Г. В. Склокина Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Партийни советски органашка дуккхача шерашка я хьинаре а болх барахи ваьча дийнахьа дена кховзткъа шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. **Склокин Григорий Васильевича** — Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.
Секретара метта Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума член
П. ИСТОМИН.

г. Грозный,
1974 ш .4 декабрь.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

Шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегаш ба «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Доаха къахьегама толамаш тIа-тIа дикагIа хилийтара шерра социалистически яхь йоаржаяй цар. Цу гIулакха цахаддаш тIахьожам лоаттабу «Горскнефть» НГДУ кулгалхошей профсоюза группкомей. Яхье баьнарашкара хьалехаш да пачхаьалкхен план кхоачашъяь ца Iеш къахьегама хьалаш дикагIа хулийтилга, балха тIа кхерамзле, къахьегамен производственни дисциплина дика хулийталга, рационализаторски изобретательски балха тIа хьинаре дакъа лоацилга. Лоаца аьлча социалистически яхьа методаши формаши тIа-тIа эргайоах, цунца цхьана тIагIертта къовсам лоаттабу мехкдаьттахоша общественни производства эффективность лакхъяра. Цу гIулакха тIаерзаьй производства йура еррига резерваш.

Планированей экономически стимулированей кердача системагIа къахьегача «Горскнефть» НГДУ коллективана гучадаьннад мехкдаьтта дукхагIа даккхаран производства эффективность лакхъяран из система чIоагIа пайдане хилар. Пятилетка хьалхарча йиъ шерей итт беттей пачхаьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа даьккхад 53675 тонн мехкдаьтта, дикка лакхъенний къахьегама овсарле. Цу юкъа планал совгIа реализаци яьй 301 эзар сома маьха продукцена. Духхьала укх шера планал совгIа даьккхад 8607 тонн мехкдаьтта, заданел совгIа реализаци яьй 101 эзар сома продукцена. Къахьегама вахте а этта социалистически яхье баьннача мехкдаьттахоша башха дика къахьегама толамаш дахарах бархIазза республикански Сийлен доска тIа йихьай «Горскнефть» НГДУ коллектив. ВIаштта кхозза Ерригсоюзни социалистически яхье котало а йоаккхаш цунна деннад СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства мехкдаьтта, химически, газови промышленноста болхлой профсоюза Центральни Комитетей диплом. Лакха культура йола производство доархIаш я тха управлени. ДIадахача шера лаьха къахьегама толамаш башха дика хиларах Ерригсоюзни социалистически яхье шоллагIа моттиг а луш тха рационализаторашта 500 сом премии елар.

Тха мехкдаьттен гази йоахача управлене дукхача болхлоша дIадахача шера хьинаре къахьегаш даьхача толамий лакха мах баьб партей правительстван. ВорхI сага еннай СССР орденаши медалаши. Царна юкъе ба электромонтер Г. П. Крупа, мехкдаьтта доаха операторш Е. А. Попова, М. Эдельгириев, кхыбараш. Царна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден. БIаь совгIача мехкдаьттахочоа елар «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значок.

ДIахо а шерагIа социалистически яхь йоаржаяра КПСС ЦК баьча тIахьехама жоп а луш иштта къахьегама толамаш даьхача мехкдаьттахоша тIа-тIа тоаду уж. Шоаш тIаьйна социалистически декхараш тIехкхоачашдеш ба Е. М. Данилец, В. Т. Милодоров керте латтача цхьоалагIчей шоллагIчей районни инженерно - технологически службай мехкдаьттахойн вокхагIйола инженер И. В. Величко керте латтача цеха коллектив.

Шоайла социалистически яхь лелаярал совгIа тха мехкдаьттахоша социалистически яхь лелаю ставропольски мехкдаьттахошцей «Сунжанефть» НГДУ коллективацей. Яхье баьнараша даьха толамаш миштад хьожаш каст-каста дIа-юха бахе хул, дикагIйола опыт лIа-хьа лу, толашагIйола методаш производствана юкъехкхухь.

Укх тIеххьарча хана къаьстта чIоагIа къовсам лоаттабу тха управлене мехкдаьттахоша коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара. ХIанз «Горскнефть» НГДУ къахьегаш ва 435 коммунистически къахьегама ударник, хIаьта из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва 140 саг. Массаза шоай новкъостошта хьокхам телаш къахьегаш ба коммунистически къахьегама ударникаш машинист Н. И. Кубченко, лаборантка М. А. Дронова, кочегар Е. Мартынова, оператор Н. А. Сегалова, электромонтер Д. Даллетукаев, кхы дукха бараш а.

Районни инженерно - технологически службашка, мехкдаьтта кийч а деш дIаккхухьийтача участкашка коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш я 12 бригада. Доаха къахьегама толамаш дикагIа хилийтара доккха новкъостал ду общественни организацеша НТО, ВОИР-а, кхычар.

Iилман - технически обществе (НТО) чувоагIа 79 инженерно - технически болхло, новатор, ихье хьалха латтар. Цига вIашагIъеллай пхи секци. Производства эффективность лакхъяра дола дешаш увтта а даьд къеста а даьд цу секцешка. Укх шера НТО коллективо еннача предложенех резервуарашка дIачу ца ухийташ мехкдаьтта доддашехьа заводашка дIаахийтара дола кердадар производствана юкъедоаладир, промышленни объекташта автоматизаци яьй. Эльдарово яхача мехкдаьтта доахача моттигашка мехкдаьтта тIоапашта низ тIалоаттабара дукха мероприятеш чакхъяьхай. Цох боккха пайда баьлар тха управлене коллективана.

Мехкдаьттахоша доахача толамашта юкъе дизза дакъа лоац тха рационализатораша. Духхьала укх шера 10 бетта кийч а яь цар производствана юкъейихьача 121 рационализаторски предложене пачхаьалкхенна баь пайда 31400 сом да. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб рационализаторски белх В. П. Милодорови В. А. Мельниковн керте латтача коллективашка.

Овсаре хьа а хьегаш социалистически яхье дика толамаш дахарах луш яп хьалхара моттиг. Нагахьа санна къахьегамей производственнии дисциплина дика ца хуле хьожаяц призови моттиг... Къахьегамей производственнии дисциплина телхаеча болхлошта премеши кхойтталагIа алапин лап.

Иштта къахьегача «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша октябрь бетте а планал совгIа 8 эзар тонн «Iаьржа дошув» доаккхаш тIехкхоачашдир шера шоаш тIаьйна хинна социалистически декхараш. ТIаьйцача социалистически декхарех планал совгIа даккха дезаш хиннар 5 эзар тонн мара дацар. КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш кхы а шоай къахьегама толамаш тоадеш къахьегаш ба тха мехкдаьттахой.

З. СИЗОВА,
«Горскнефть» НГДУ рационализацей изобретеней йокхагIйола инженер.

Юрташкара хоамаш

ХЬАЛХА БА КОММУНИСТАШ

Тха районерча «Кавказ» колхоза ферма болхлоша вай республика берригача хьайбаш леладерашка даь Кхайкарал хьал а лаьца, хьинаре къахьегаца шоай балха толамаш алсамдоахаш нийсагIча пятилетка дийлагIа шу даккхдоаккхаш ба «Ингушский» совхоза доахай, жа, хьакхарч леладераш. Цар дикка тIехкхоачашъяьй пачхаьалкхенга хьайбай продукци йохкара цхьайтта бетта план. Цу юкъа Даьхенна дIаеннай соахка укх хана еннача 2000 центнерал дукхагIа шура.

Къаьстта дика къахьегаш ба ер шу доладелча денз социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIаш бола № 3 йолча шурий-товарни ферма болхлой. Цхьайтта бетта планал совгIа пачхаьалкхенна цар дIаеннай 100 центнерал дукхагIа шура.

Шийна хьалхашка латтача декхарашца дика лоархIаю № 2 йолча ферма коллектив а. ХIанзле шура дIалйеча пункте цо дIаяхьийтай 4500 центнер совгIа шура, вешта аьлча планагIа йоагIачул 112 центнер дукхагIа.

1974 шера план хана хьалха кхоачашъяра фермай болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье массаза а сийна хьалха боагIа совхоза толашагIа бола доиркаш коммунисташ Картоева Аннеи Пешхоева Нинаи. Масала, Картоевас шийна группера хIара Iаттагара цхьайтта бетта яьккхай 2900 килограммага дIакхоачаш шура, социалистически декхарегI 2500 килограмм йолча. Гуш махиллара, шийна деша да я коммунистка.

Кхы а дикагIа къахьегаш я Аннайца яхье яьнна доярка Пешхоева Нина. Шера планагIа 1850 килограмм йолча, ше гIулакх деча хIара Iаттагара хIанзле а 3000 килограмм гаргга шура яьккхай цо.

Шийна социалистически декхар кхоачашдаьд доярка Кариева Банате а. Шера декхарегIа 2500 килограмм йолча, хIара кхоабача Iаттагара дукха хIама ца эшаш 2800 килограмм шура яьккхай, хьинар долча кхалсаго дIабахача цхьайтта бетта.

Совхоза шурий-товарни фермай болхлоша даьхача цу толамашта юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа дихьад хьайбашта доакъар дуллаш, хий моладеш, хан-ханнахьа уж фега арадоахаш дика Iуналдеш хьабоагIача скотникаша Шовхалов Заудиев Точиев Хьажбикарей.

«Ингушский» совхоза хьайбаш леладераш цхьан уйланца къахьегаш ба тахан. Цар лаьрхIад керда толамаш дахарца Даьхе гIадийта.

М. ДАСКИЕВ.

КЕРДАЧА СОВХОЗА ГIУЛАКХАШ

Укх шера духхьашха мара йилла ене а. Наурски района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье дика толамаш даьхар «Авангард» яхача кердача совхозо. Агротехника бокъонаша дIа мадехкара гIулакх деш кхеяр бахван долаш 415 гектарах хIараье тIара боахама къахьегамхоша чуйицар 55 центнер совгIа комсаш. Хьувкъам дика кхебарах совхоза йиш хилар пачхаьалкхенга планал совгIа комсаш йохка. Вешта аьлча, планагIа 1980 тонн йолча, Даьхенна дIаеслар 2260 тонн комсаш.

Цу толама юкъе доккха дакъа дихьар Н. Борисова, М. Хаджимурадова, Д. Котенкос кулгалдеча комсаш кхееча бригадай коллективаша. Цар шоай заданеш кхоачашйир 115—130 процент.

Комсий бешамашкара балхаш а ханнахьа чакхдаьхар укказа. Ханнахьа еIа лаьттагIа ехкар еррига комсаш, боарамах хий диллар бешамашка. Уж балхаш кхоачашдеча хьинаре къахьийгар механизатораша А. Ермолаева, А. Магомадова, хий тохаш хиначa С. Сайдарханова, З. Муртазовас, кхычар.

— ХьатIадоагIача, нийсагIча пятилетка тIеххьарча шера тха комсаш лелараш керда декхараш белгалдаьд, — дувц совхоза партийни организаце секретара Х. Шандулаева. — Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара даха чуэцаргъя 60 центнерал кIезигагIа йоацаш комсаш. Тхоай дош дизза кхоачашдергхиларах тхо оIубенца да хургболча хьувкъама дика лард оахаш еллачдаь.

М. РАДОВ.

БАЛХАХ КА ЙОАЛ

«Алханчуртский» совхоза автогаража коллективо кхоачашбер боккхен чоалханен болх ба. Къаьстта дукха къахьега деза водителий бIаьстни гурахьен — доахандоаман даьргIенашка доажаде хьалдутачей уж цигара юха цIадоаладечей хана. Цу деношка дийъбийса ца лоархIаш къахьег шофераша, шоай низ ца кхобеш балхаш ду цар гурахьен бIаьстийн йийна культураш чуэцаш, хьайбашa Iа доаккхача метте доакъар хьатIаозаш.

Шоашта хьалхашка латта декхараш дика довзаш, хьинаре къахьегар бахьан долаш автогаража коллективо толамца кхоачангъяьй нийсагIча пятилетка кьоастамбеча шерара цхьайтта бетта производственни программа. ХIаьта цхьаболча шофераша дукха ха я нийсагIча пятилетка чатах къахьега. Царех ба «КАЗ-606» яхача автомашинал тIа болх бу водителаш Амахаев Руслан, Гарданов Хаматхан, Льяпов Нурдин, «ГАЗ-93» яхача машинаш тIа болх бу Чемхильгов Iаббас, Бетов Бакат-Гири, Кузьгов Бисолта, кхыбараш. Цар доалл деш йола автомашинаш технически хьал дика долаш, наькъа хьовзам боацаш лелаш я. Оаха доккхал ду чуоттадаь хьайбаш кхоабача совхоза барттайнача интернациональни дезало доахача толамашта юкъе тха автогаража зIамигача коллектива дакъа хиларах.

Я. ХАМХОЕВ,
Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза автогаража заведующий.

ЛАЬТТА АЬХА БАЬННАБ

Районе эггара хьалхарчарца зяба лаьтта аьха баьннаб «Надтеречный» совхоза механизатораш. БIаьсти юртбоахама культураш дIае оахам даьд 830 гектара тIа.

Из болх беча къаьстта белгалбаьнна къахьийгар трактористаша Сагаипов Альмана, Аблушев Сайде, Имсултанов Салис, кхычар. Царех хIаране шийна дийнахьара балха норма кхоачашйора 130—150 процент.

***

ПланагIа белгалдаьта 1330 гектара тIа зяба оахам даь йистебаьннаб Надтеречни района «Минеральный» совхое.

БIаьстан юкъе юв юртбоахама культураш дIаера лаьтта кийчдеча ка мйьхалйоалаш къахьийгар цхьоалагIчей шоллагIчей тракторно-кхаъ тIарча бригадай механизатораша Урузбиев Iарбе, Балкаев Аслана, кхычар. «ДТ-54» яхача трактораца царех хIаране 8—9 гектар оахам доза дийнахьа, нормагIа 4,4 гектар йолча. ХIаьта Шамсудов Iимрана цхьан дийнахьа «Т-150» яхача низ болча трактораца 13 гектар лаьтта оахар, нормагIа 7 гектар йолча.

ХIанз совхоза механизатораш сухалбаь лаьтташ хьаьнлеш ба кхоачам хиллал минеральнии моттигерей удобренеш тоссаш.

М. ХУМАДОВ.

МОСКВА. Зиловций гIулакх — Iилманей техникан карагIдаьннар сихагIа производствана юкъе доаладари цун ларда тIа тIехдика продукци арахецара мощносташ лакхъяри — хьай а лоацаш «Серпи Молоти» яхача завода коллективо шоай предприяти технически эргайоаккхаш тоаю.

Дукха ха йоацаш болх бе йолаяллийтай, хIанзарча автоматически оборудованеца Iалашъяь йола Волжски автомобильни завода мукхдуаш доаца лента кийчдеш йола лини. Цу лине тIа болх беш ба юкъера - технически дешар дийша кагирхой.

Хьинаре болх беш я «Серпеи Молотеи» металлургий коллектив. Шера план 25 декабре чакхъяккха лерхI цар.

Шу чакхдоалаш лаьрхIад укказа 4 миллион сома продукци ехка яккха. Планал совгIа бола пайда 230 эзар сом хургба.

СУРТА ТIА: Волжски автомобильни завода мукхдуаш доаца лента кийчду автоматически лини. Линена управлени еча пульта юхе (аьттехьара аьрдехьа) операторш В. Совини В. Березини.

А. КОРТУНА сурт,
ТАСС фотохроника.

ФАБРИКАГА НИЗ БОЛАШ ЛАТТ

Дукха дика хувцамаш хиннад тIеххьарча хана Грозненски района «Староюртовская» яхача коа тIара оалхазараш леладеча фабрике. Низ бола оборудовани, клеткаш чу а оттаеш реконструкци ю помещенешка. Цу тайпара тоаьча помещене хьалха лелалеш хинначул кхоэза дукхагIа коа тIара оалхазараш лелалд йиш хулийт. Цунца цхьана дикка дегIайоагIа продукци, лохлу из яккхарта дIадодар.

Иштта, шера планагIа эзар фуъ даккхара 9,5 сага сахьат дIадахийта дезача 5,3 сага-сахьат мара дIадахийтац хIанз. Дикка лохбеннаб цхьа котам лелаярга дIабода мах. ХIаьта укх шера планагIа 20,7 миллион фуъ дIалала дезаш хиннача цхьайтта бетта дукха хIама ца эшаш 20 миллион дIаленнад.

Котама кIорнгаш а клеткашка хьалкхее лерхI совхозе. Цу гIулакха реконструкци еча помещенеех цаI болх беш я хIанз. Хьалха нийс эзар котама кIориг лелайора цу помещене, хIаьта хIанз — 30 эзар. Цул совгIа нийс эзар кIориг лелаяра кхо саг эшар хьалха, хIаьта хIанз 30 эзар лелаяра ши саг мара везац. Кулг кора деш хиннача балхашта механизаци яьй.

Хьинаре а хIаьта дика хьокхамаш гойташ а къахьег помещенешта реконструкци еш боахкача гIишлонхоша. Шера планагIа 536 эзар сома маьха балхаш де дезача итт бетта 954 эзар сома маьха балхаш даьд цар. Къаьстта дика къахьег Романова кулгалдеча гIишлонхой бригадаи Матвиенко кертте латтача монтажникий бригадаи коллективаша.

Производственни мощность алсамйоаккхаш деча балхашца цхьана боккха тергам тIабохийт фабрика кулгалхоша коа тIара оалхазараш дIайоагIара. ХIара помещене хьалхашка эзэй клумбаш яьй.

Фабрике коа тIара оалхазараш леладерашта юкъе шоай декхараш дика кхоачашдеш хьаьнала къахьега дукха нах ба.

Иштта, птичницас Дулаева Дианей оператора Гезуев Iарбеи хIара котама тIехьара 182 фуъ гулдир итт бетта, шера планагIа 180 мара гулде ца дезача. ХIаьта котама кIоригаш лелаеча Цакаева Нуржанен Заурбекова Белитаси дийнахьа буси 9,2 грамм дулх тIаккхетийт хIара котама кIорига, план 6,2 грамм йолча. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара шоашта ховр, могар деш къахьег птичницаша Абдулазиева ПаттIамата а, Берсанова Розас а, кхычар а.

Юртбоахама болхлой да долаш Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамотей «1974 шера дикагIйола коа тIара оалхазараш леладер» аьнна яздь дола лентей делар Дулаева Дианана, хIаьта Гезуева Iарбе сурт республика Сийлен доска тIа хьалтеха доалл.

«Староюртовский» коа тIара оалхазараш леладеча фабрика коллективо шийна укх шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдергхиларах теша мегаргва.

Р. ЗОЛОТАРЕВА,
КПСС Грозненски райкома инструктор.

ТIЕХКIОАРГА СКВАЖИНА ЙОАККХАЧА

Косьяненко Николай Фомича кулгалдеш йола бригада Карабулакски бурув тохара балхий управлене дикагIчарех лоархIаш я, коммунистически къахьегама бригада яха цIи сийленца лелаю цу коллективо. Из иштта хилара тешал деш да Карабулакски управлене эггара хьалхарчарца цу бригадо шийна пхе шера декхараш кхоачашдаь хилар: нийсагIча пятилетка план диъ шера кхоачашъяьй цар. Пхе шера 7612 метр бурув тоха дезаш яр бригада, хIанзле 7645 метр бурув техад. Из коллектива боккха толам ба.

ХIанз кердача моттиге № 14 йола скважина йоаккхаш я бурувдеттарий бригада.

ДIадахача шера 17 июне бурув тоха доладаьча скважина проектни кIоаргал 5900 метр я.

Хьалхарча этапагIа — 2950 метрга кхаччалца бурув теха ханал хьалха баларах 8 эзар сом премии елар бригадана. Ханал 34 ди хьалха теха даьлар цун интервала бурув, планагIа 195 метр хила езача 211 метр хилар бетта йола коммерчески сухал.

Из скважина йоаккхаш бригадо баьча балхо хьахьокх къахьегама а технологически а дисциплина чIоагIа хиларца, хьатIайпача гIулакхах бола бехктокхам хIаране дика кхетабеш хиларца, социалистически яхье хIаране хьинаре дакъа лоацаш хиларца из толам баьккхалга. Укх коллективе дика вIаштIехьбаьккха лел къахьегам, хIаране лакхьюшийна балха говзал, йолаш йолча техниках, оборудованех бизза пайда эц.

Пайда ца эцаш йола резерваш гучайоахаш, баьча балха итогаш еш, де дезаш долчох дувцаш каст-каста собранеш хул бригаде.

Тайп-тайпарча къамех бола нах ба бригаде къахьегаш. Дика къахьегаш ба бурувдеттараш А. Т. Харсиев, М. Н. Столбовский, бурувдеттачар гIончаш В. А. Путырский, М. И. Хамхоев, В. А. Маменко.

Дизельни боахам массаза а балха кийча хилар бригада партгруппорга дизелиста А. Б. Долакова, И. В. Масленкова болх дика беш хилар да.

Буровой оборудованега дика хьож слесараш. Къахьегама Цие байракх лелаеш вола В. Н. Руднев, П. В. Забабурин, П. М. Раклов.

Лоабата маркхал дика хилийтара даим тIахьожам лоаттабу.

Технико - экономически хьокхамаш дика лакхдолийт бригада коллективо керда техникей дикагIйола технологии балха юкъехкхьаро.

Масала, 273 миллиметр йола технически колонна вIашагIйоллаш массаза санна турбаш вIашка а ца хьовзаеш, сварка йир царна.

Промывочни жидкость дикагIа хилийтара цу растворах бентонитови глинопорошок тох, иштта кхыдараш а.

Белгалдаккха деза керда техникей дикагIйола технологии балха юкъейоалаеш бурувдеттарашта «Грознефть» объединене нормативно - тохкама станце инструкторски вахта чIоагIа новкъостал даь хилар.

Дукха болх бу укхаза аварещ ца хилийтара. Скважина бурув тоха доладича гIоне бурильни турбаш бIарча йий хьожаш ворхIазза ультразвукови дефектоскопаца хьежаб царга бурувдеттараш. Маркхал юха ара ца тувсийтара йола арматура Iомаеш каст-каста инструктажаш еш хул бригаде. Иштта дика тIахьожам лоаттабу бригаде хир долча бурильни турбашта а.

Дукха болх баьб бригада рационализатораша а. Укх скважина бурув тоха доладича гIоне кийчъяь производствана юкъейихьай цар ши рационализаторски предложени.

А. БАКАЛЮК.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЗАКОННОСТЬ ЧIОАГIЪЕ

[illegible] «Къахьегама дола конституционни декхараш республике кхоачашдераш [illegible] общественни производства сферана дIахо юкъеоазара де дезарний хьакъехьара» соцам Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето тIаийцача хана денз. Лакхехьарча Совето республикера къахьегамхой депутатий Советаш, министерстваши ведомстваши, чурча гIулакхий, суда, прокуратура органаш декхарийла яьхо социалистически законности правопорядоки чIоагIъяра хоадамболлаш дола гIулакхаш чакхдаха, общественна пайданча къахьегама юстара бувлаши общественна зенне бола вахара никъ лелабеши болча нахаца лоаттабу къовсам чIоагIбе.

Автономни республика Лакхехьарча Совета Президиум шийна аргIанарча заседане хьежар социалистически законность чIоагIъярца дувзаденна долча дукхача дешашка.

Спекуляцена къовсам лоаттабара беча балха гIа нIенхаштта кхоачамбоацараш хилара хьакъехьа баьча соцам тIа Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар республике хIанз а промышленни продовольственни товарашца спекуляци лелаеш моттигаш хилар. Алхха 1973 шера тIеххьарча ялх беттая 1974 шера хьалхарча ялх беттая халкъа судаш хьежай спекуляцех долча 430 уголовни дешагей 599 административни материалагей.

Спекуляци бахьан долаш бехктокхаме эзача нахах дукха а дукхагIа бараш общественна пайдана къахьегаш хинабац, зенна вахара никъ лелабаьб, хIаьта а царна де доагIар даьдац советски, административни органий общественностей оагIонгахьара.

Город Грозней республика районий рынкашкарча торговле йоагIаш йола порядоки тIахьожами па хилар бахьан долаш дукха ха хьалхагIа денз бехктокхаме на озаш рынкашка дезагIча маьхех промышленни товараши юрта боахама продукташи йохкаш хьабоагIа спекулянташ.

Спекулянташта сатохаргдоацеи бехктокхаме ца озаш уж бутаргбоацеи хьал массаза а оттадаш царна гочнахьа. Дукха моттигаш я спекуляци бахьан долаш бехктокхаме озаш болча наха балхаш деча предприятей, организацей, учрежденей коллективаша спекулянтий гадоахаш, спекулянташ доалагIа шоашка дIабалар дехаш судашка корта боаца ходатайстваш кхухьийташ.

Спекуляци лелаяра белггаларча даькъе новкъостал ду къаьст-къаьстача предприятешка, учрежденешка къахьегама дисциплина лоха хиларо, болхлой шоай балхаш тIа бийбеций хара лерттIа тIахьожам па лоаттабаро, вIалла гIулакх а доацаш царна лоацача хана отпускаш теларо, кхыча бахьанех къахьегама дисциплина телхаяро.

Торговлерча цхьаболча болхлоша телхаду продукташ дIахецара оттадаь боарамаш, хIаьта цу гIулакхо а иштта аьттув боах спекуляци йоаржаяра.

Уж белгалдаьха кхоачамбоацараш нийсдалара бахьан да къахьегамхой депутатий Советий дукхача исполкомаша Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сесса соцам кхоачашбара болх хIана а мела лелабеш, спекуляцеца лоаттабу къовсам чIоагIбара уйла тIа па йохийташ, Советий сессешкей исполкомашкей цу дешашка ца хьожаш хилар. Советий исполкомаша лаьрхIа теркалбац торговни предприятей болх спекулянташтеи общественна духьаларча элементаштеи духьалара къовсам чIоагIбара хьалхара административни органий, предприятей, организацей, учрежденей кулгалхой бехктокхам лакхбац, шоай балха тIа ког гIортола кIезига ю массазарча комиссех, Советий депутатех, халкъа дружинех, улиций комитетех, къахьегамхой общественни, кхыча организацеех.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо къахьегамхой депутатий городской, районни, юртай, поселкай Советий исполкомаш декхарийла яьй спекуляцеца лоаттабу къовсам чIоагIбара, къахьегамах дола конституционни декхараш республике кхоачашдарен къахьегамгургдолаш бола нах общественни производства сферана дIахо юкъеоазара де дезарий хьакъехьара Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета VII сессе соцам лоархIагIа ца боалийташ кхоачашбара чакхдоаха шоай гIулаккхаш тоаде; бутт ха ялалехьа укх соцам тIа белгалдаь кхоачамбоацараш дIадахара тIаерзаь мероприятеш кийчъе;

торговле правилаш йиза кхоачашъяран спекуляцеца лоаттабу къовсам чIоагIбаран хьалхара торговни организацей кулгалхошкара доагIар дизза хьадеха;

общественна пайдана къахьегара юстара бувлачей зенне вахара никъ лелабечей спекулянташтей тунеядцаштей духьала къовсам лоаттабара чурча гIулакхий органаша бу болх чIоагIбе, уж общественна духьалара гIулакхаш юхатохаран дIадахаран де доагIар де;

къахьегама коллективашка беча кхетама балха хьакъехьа предприятей, организацей, учрежденей кулгалхоша еча отчеташка Советий исполкомий заседанешка юкъ-юкъе ладувгIа. Спекулянтий, прогульщиций, советски правопорядок телхаеча кхычар хьакъехьа сатохалургдоацеи общества уж бехке бергболеи хьал оттаде, уж телха хIамаш лелаеш йолча моттигех цхьаккха а йисаргIача тайпара теркал ца еш ца йита.

Торговле министерствана (нов. Ф. В. Миргоевна), респотребсоюза (нов. М. А. Мамаевна), товарий дикален торговлен дешашта йолча госинспекце управленена (нов. В. С. Варламовайна) тIадиллад бахача нахага товараш йохкара оттаяь правилаш торговле болхлоша йизза кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга, рынкашта торговле лерттIа порядок оттаелга.

Спекулянташцей тунеядцашцей лоаттабу къовсам чIоагIбергбола гIулакх лолада чурча гIулакхий министерства (нов. Н. И. Гускина). лакхболба спекулянташи общественна зенне вахара никъ лелабу нахи шоай ханнахьа тьагучабахаран законо оттадаьча тайпара бехктокхаме озаран хьалхара шийна кара йолча органий болхлой бехктокхам.

***

Лакхехьарча Совета Президиумо иштта тIаийцар республика предприятешка, учрежденешка, организацешка къахьегама законодательство телхадеш моттигаш хиларах бола соцам а. Цу тIа белгалдоаккх, дукхача предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша къахьегамах дола законодательство, балха хана режим дIахо а телхайтаз, болхлойн гIулакхера нахи бокъо йоацаш балхара дIабоахаш а кхыча балхаш тIа хьежабеш а хилар. Дуккхача предприятешка де доагIар даш къахьегама хьалаш тоадара, лерттIа санитарно-бытовойи къахьегама кхерамзлени хьалаш хилийтера.

Цхьацайолча предприятешка эсала я къахьегама дисциплина, боагIаш бола къовсам лоаттабац корта боха малараш меларцеи прогулаш ярцеи, балха ха дукха йоаю.

Прогульщикашца лоаттабеча къовсама хьехам балара гIулакхех кIезига пайда эц цар дешаш болхлой собранешка, новкъостий судашка дувцаш «Севкавгазстроя» механизаце управлене, «Старогрознефть» яхача гази мехкдаьттей доахача управлене АТК, «Чечингушстройматериалы» яхача производственни объединене гIишлой материалий № 2 йолча комбинате, дукхача кхыча предприятешка. Цу предприятешка алапи а доацаш йIаьхха ча хана отпускаш лел, оттаяь порядок чIоагIа телхаеши законагIа па доагIарий балхаш дайт йоагIача ханал совгIа.

Кхенза барий хьакъехьа чIоагIа телхаю къахьегама бокъонаш.

Дукха саккаташ хул производстве. Цу хьакъехьа гIулакхаш вIаштIехьа дац «Грознефть» объединене дукхача предприятешка, жилищно - коммунальни боахама министерстве, «Горскнефть» яхача гази мехкдаьттей доахача управлене, бурувтохара балхий Октябрьски управлене, Грозненски ремонтно - механически заводе, кхычахьа.

Къахьегамхой депутатий районни, городской, юртай, поселкай исполкомаша кхьа кIезига тIайохийт къахьегама законодательстваи къахьегама дисциплиней кхоачашъяра дешашта Суда-прокуроров органаша кхоачамболаш вIашагIъеттац предприятешкей организацешкей къахьегама законодательство телхадарах йола практика, эсала бу къахьегамах дола законаш ца болхадайтарех телхадаь моттигаш дIаяхарен болх. ДукхагIча хана бехктокхаме озаш къахьегамах дола законаш телхадарах бехке бараш. Республикерча профсоюзни организацеша, министерстваши ведомстваши кхоачамболаш тIахьожам лоаттабац къахьегама законодательства кхоачашдайтара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо министерствай, управленей, ведомствай кулгалхой декхарийла баьб шоашта кара йолча предприятешка, организацешка, учрежденешка къахьегама законодательство кхоачашмишта ду бокъонца тахка, белгаллаь кхоачамбоацараш дIадахара де доагIар де;

прогульщиций, пьяниций, къахьегама дисциплина телхаеча кхычарна дисциплинарнии общественнии воздействи яра еррига формаех пайда а эцаш, къахьегама дисциплина телхаерашца лоаттабу къовсам чIоагIбе.

Къахьегамхой депутатий районнии городскойи Советий исполкомашта тIадиллад къахьегамахи къахьегамхой бокъонаш лораярхи дола законодательство кхоачашдара пачхаьалкхен тIахьожам лоаттабара шоашта законо еннача бокъонех бизза пайда эцилга;

къахьегамах дола законодательство кхоачашдаран производственни дисциплина чIоагIъяран Советий массазарча комиссей кхенза барий гIулаккхашта йолча комиссей болх тоабелга;

къахьегамах дола законаш предприятей, организацей учрежденей кулгалхоша, советски органийи общественни организацейи болхлоша Iомадара беш бола болх тоабелга. Бахача наха юкъе шерра дIадовзийтадда къахьегама законодательство цу гIулакха кепайоазонах, радиох, массови информаце кхыча средствах шерра пайда а эцаш.

Юстице министерствана (нов. И. А. Албастовна), Лакхехьарча суда (нов. К. Д. Бурмистровна) тIадиллад къахьегамах дола законодательство кхоачашдарцей производстве къахьегама дисциплина чIоагIъярцей дувзаденна дола дешаш дувцара даькъера гIулакхаш тоаделга, уж дешаш дувцара суда практика юкъ-юкъе вIашагIъеттилга.

ТЕХНИКА КИЙЧЪЮ

Кхашкара бIаьстан балхаш дIадоладара эша техника ханнахьа тоае болабеннаб Шалински района «Джалка» совхозе.

Укх шера IV квартала планагIа 14 трактор тоае декхарийла бар совхоза механически мастерске болхлой. Из план тIехкхоачашъяьй. ХIанзле а мастерске коара аравьнний 15 трактор. Тоаеш латт кхы а 6 трактор. Уж а укх деношка кийча хургйолаш я, ремонтникаша дош дезнад ер шу чакхдалалехьа планал совгIа 12 трактор тоаяь яккха.

Техника ханнахьен дикеа тоаяь яккхара механически мастерске болхлошта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаю слесараша Бибулатов Iайнде, Абузнатов Мусас, Магомадов Джьлауде, токара Успанов Заурбеки, кхычар. Царех хIаране шоай дийнахьара балха нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

Советски Эскарен Пема-Форда Флотен деза Ди — 23 февраль — хьатIакхачалехьа бIаьстан балхаш дIадоладара эша еррига техника тоаяь яккха дош деннад совхоза механически мастерске болхлоша а, цу гIулакха юкъе дакъа лоацача механизатораша а.

Р. МАЛЕВ.

Социализм: *Иразе вахар, сийрда кхоане*

Капитализм: *Хьалдарий бокъо йола, боадон дуне*

«Словенка» дошо совгІат

МОДАЙ республиканиски конкурсе словацки текстильщикий изделина дошо медаль еннилга сона хаъехьа, из сона бІаргайира города Банска - Бистрица трикотажни хІамаш йоххача тяка витрина тІа. Кофточка Іалальмате хоза яр. Цунга хьежжа наха дика дІаэцар из. Иштта дика дІайийора «Словенка» яхача комбината фирменни така тІа йоххаш хинна кхийола хІамаш а — берий трикотажни костюмчакаш, кийнаш, кулгахйоахкарташ, маІача наьха полувераш. Вос хоза бар цар, фасон наха езалургйолаш яр...

— Хьона хетаргахьъ каста чаккхъяргйий трикотажа мода? — хаьттар аз «Словенка» директора заместителага Ян Полевкага.

— Цхьаккха дича а яргъяц! — ткацки цехера даьнна прядильни цехе тхо дІадолхаш фабрика коа цІаьхха сеца а сеца аьлар хьинар долча кьоначa инженера. — Хой хьоиа текстильщикаша вай бІаьшерехех трикотажа бІаьшере оалилга. Из материал дукха яхаш а лелаеш атта а я, цудухьа наха чІоагІа хоатташ я.

Делкъийна хІама дуа ха яр, цехашка сихбенна хьэчуухар болхлой, царех дуккагІбараш 16—18 шу даьнна мехкарий бар. ХІара предприяте санна укхаза а коа яр лозунгаш, плакаташ, диаграммаш. «Хьадхарча ах шера план 103 процент кхоачашъяьй фабрика коллективо». «1975 шера мехка 400 миллион крон маьха продукци лургья вай». «ДІадахача шера къахьегама свсарло планагІа йоагІачул 9 процент лакхъелар». «СССР-е а кхыча социалистически мехкашка а продукци дІаяхьийтара плам 107 процент кхоачашъергья вай».

«Словенка» цехашка укх узбекски боамбе-бедала, тхана, дай-мехка хьаьйча синтетически материалий йоккхий тюрьаш. Болх беш я вай ханарэ толашагІйола станокаш, царна юкъе кІезига яц советски яраш а. Басар... ду цех — бІарчча боахам: сога аьлар хІара изделена къаьстта чоалхане химически обработка ю аьнна. хІанта фабрико шера араден 14 миллион издели — Чехословаке хІара граждашина цхьацца. Сога ший боахам хьахьекхар Людовит Венпела — художественни мастерской художника. Фабрика модельераша художественни совет хьажийта хІара ялх бутт массаз» боал кийчъю йиъ бІаь гаргга керда модель. Царга чІоагІа хьож, хІаьта ахаш мара производствана юкъехьош.

Словацки текстильщикий продукци хоза а хетаншийю социалистически мехкаша, ФРГ, Швейцаре, Австре, Голланде, Франце, Дане, США-ас. Арахецача продукце кхоалагІа долла дакъа экспорте дІадохьйт. «Словенке» болх-беш ва цхьа эзаря ах эзари гаргга саг, царех дуккха дуккагІбараш кхалнах ба. Дийм кердадараш лехаш, моделаш эргайоахаш тоаеш, продукци дикагІа арахеца гІерташ хьайоагІа коллектив. Тоаеш латт цехаш, хьаеш латт керда филиалаш. «Словенка» — социалистически текстильни промышленносте эггара хьалха хьаяь предприяти я.

— Советски Эскаро Чехословаки фашизмах мукъаяьккхача хана, — дувц фабрика партийни организаце секретара Франтишек Голошовске, — тха областе кустарни текстильни мастерскеш мара яцар. Цар ларда тІа хьахилар «Словенка». 1958 шера цехашта реконструкци е, къаьна машинаш кердачарца хувца доладелар тхо: цу хана царех дуккагІъяраш 40—50 шера болх баь яр. Модернизаци елга хІанз а чакхдаланза да. Еррига керда мощностяш болх бе болаеча хІанзчул дикка дуккагІа арахецаргья продукци, 20 процент лакхлургья къахьегама оасарле.

ЧССР дуккха орденаш еннай комбината. Доккхий толамаш дахарах цунна еннай Словацки къаман восстане 30 шу дизара яха цІи. Дагадоххарагіа аьлча, тахая «Словенка» болх беш бола дуккха нах хиннаб цу восстане дакъа лоацаш, тІема шерашка уж майра лийтаб партизански отрядашка.

Предприяте революционни традицешца кхетам лу кагирхошта. Эзар саг юкъевоагІа комсомольски организаци социалистически къахьегама тІехьарча болама керте латт. Социалистически къахьегама бригадаш яха сийлен цІи яьккхай 20 коллективо. Дуккха кагий нахи мехкарий сайрийнарча вузе, техникуме, профессиональни училище деша баьгІа. «Словенка» коллективо доттагІлен гІулакхаш леладу шоаш санна йолча Советски Союзерча, Венгреча, ГДР-ерча, Румынерча предприятейца.

— ХІанз тхона хьалхашка бехктокхаме декхар латт, — йоах Франтишек Голошовске, — тха даьхе гурпалеча Советски Эскаро мукъаяьккха 30 шу дизара даха ма доаггІара накъалхаха кийчлуш да тхо. — «Словенка» коллективо шийдерригa низаш оарцагІдоахаргда социалистически даьхен толамаш алсамдоахача

И. ПАНОВА,
АПН спец. корр.
Братислава—Москва.

СЕГЕДА «МЕХКДАЬТТА ГАЗОВИ ГІОЗ»

ХЬАЬНА да венгерски лаьтта. Цхьаьбакъда, Іалахо хайра еназаш еннаш цунна. Бокситашкара дІанийккхача пайдане оахкалаш кІезига я цун чендаха. Шийна эшаш дола мехкдаьтта аьшка руда бос бола металлаш, кхыйола а бедал кхыча мехкашкара кхухь Венгре. Цудухьа боккха лоархІам болаш да венгерски геологашта керда оахкалаш корая.

Массехк шу хьалха Сегед яхача къаьнача города юкхе корадаьа мехкдаьттен гази. Цох «мехкдаьттагазови гІоз» аьнна цІи тиллай. ГІозара хьисапе 1700—2300 метр кІоарга укх мехкдаьттан газен тІоалаш, цар дІалоаш 75 квадратни километр, белгалдаьккха деза, цхьайола скважиниш городе яха йийзалга.

Мехкдаьтта городок йоккха ю. Директора кабинет яьсса я. Пенах хьалтеха доал промысла карта, тархаш тІа латт мехкдаьтта чудола колбаш.

— Цхьа минута сабарде, — лех секретара. — Директор промысле вахав, советски специалисташца цига совещани еш ва из.

Дукха ха ялалехьа хьакхаьчар лакхача дегІара къонах. Из вар директор Аладар Юратович.

— Совещанеш массаза а «фега» ю Іа? — хьаьттар оаха.

— ДуккагІча хана ю. Кабинетага ваьнавац со. — йоах директора. — Цаь болх беча дагадувл тхо специалисташца, 30 километр гаьна боахка нах балха гІеро баха йиш мичай са.

1965 шера мехкдаьтта промысле балха венав инженер Аладар Юратович. Цу хана хьалхарча скважинашта буруэ тохаш латтар. ХІана уж 500 я. Царех 280 скважино мехкдаьттен газ лу.

— 2010 шу хьатІакхачачалца тоъергдолаш да тха мехкдаьтта, — йоах директора. — ХІанз оаха шера 1 миллион тонн доаккх из, хІаьта газ — 2,5 миллиард кубометр.

170 километр йІаьха йолча турбопровода чу гІолла Сазхаломбаттерча мехкдаьтта чакхдоахача заводе дІаухийт из, укхаза хьакхоач «Дружба» яхача нефтепроводах хьадоагІа советски мехкдаьтта а.

Сегедски промысле газ чакхйоаха ши завод хьалъеча Венгрена новкъостал ду Советски Союзо. Цига монтаж еш ба советски инженераши техникаши. СССР-о цига кхухьийт насосаш, компрессораш. Іанара яьш, турбаш, кхийола оборудовани. Ши бутт баьлча болх бе йолалургья хьалхара завод, шоллагІъар — 1975 шу чакхдоаллаш. Газ дІайохьийтаргья Будапеште, мехка кхыча городашкеи юрташкеи.

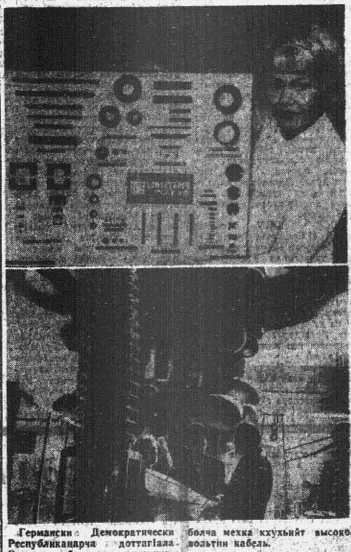
ХІанз Венгерски социалистически болхлой парте XI съездаи Венгри фашизмах мукъаяьккха 30 шу дизаран баха ма боаггІера накъабаха кийчлуш ба сегедски мехкдаьттахой.

— Оаха дакха мах бу фашистски Іазапах тхо мукъадаьха из Іеш, керда вахар дуллача а Советски Союзо деча новкъостала, — йоах Аладар Юратовича. Оаха чІоагІ а даьд чІоагІ а дерга советски халкъанара вежарашка дола доттагІал.

Б. ЖИРНОВ,
АПН спец. корр.

ПОЛЬША. Варшаверча «Унитра - Полфер» яхача заводо арахец ферритови стержнеш. Сурта тІа шоана бІаргагу уж оатхалаш дІаухийт радиоприбораши электронни машинаши хьаеча. Предприяте арахеца продукци кхыча мехкашка йохк, цу даькъе Экономически ВІаши Новкъостал дара Совета чудоагІача мехкашка а йохкаш.

ЦАФ-ТАСС сурт.

Германски Демократически Республикацарча доттагІала Советски общества коллективни член я «Москабель» яка московски завод. Ше санна йолча ГДР-ерча Кабельверкобершпрее (КВО) яхача объединенеца бувзам болаш я из. Шинна а предприяте производственникаш каст-каста шоайла хьоашалгІа ух, цу вІашагІкхетараша уж гаргабуг, опыт дІаюха Іомае новкъостал ду.

ГДР-ерча Э. Тельмана цІерагІча комбинате хьаяьча изолировочни машинех пайда эц «Москабело». ХІаьта шоай аргІаш москвичаша вежарашха болча мехка кхухьийт высоковольтни кабель.

СУРТА ТІА: ГДР-е дІаяхьийта кийчъеча высоковольтни кабела лабораторе тоххам беш латт. Тоххам беш ба (аьттехьа латтар) электромонтераш Чумаков Анатолий, Буров Геннадий, группа кулгалхо (юкъе латтар) Петрунькин Вячеслав. Цо дакъа лаьцад Ратшаурча ТЭС-е, Липпендорфе, Тирбахе, Боксберге кабелашта монтаж еча.

В. БУДАНЕИ А. ПАЛЕНИСЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ИНАРАЛ СОЦАШ ВАЦ

МАЛХБУЗЕН Европерчеи Америкарчеи антиквари тикашка хьал долча изхага йоххаш я наггахьа мара нийс ца луи маьхах сэо йолеи къаьна хІамаш, уж инарала Моше Даяна ший хана гулъяь я. Царех цхьаяраш яхьа бокъо йоацпаше а «коллекционеро» Израилера дІайихьай, хІаьта дукхагІъяраш пезцун гонахьарча гІэароэ бокъо йоацаш дІалийцача Іарбий баьхача моттигашкара дІаккхихьай. Цу гІулакха Даяна кастkaста оарцагІйоахар израильски эскара бІарчча подразделенеш.

Цхьабакъда, вІалла а оавала ца везаш Даяна цаьха кулгашца из тийша болх лелабаь хоза ха чакхъаьннай. ХІаьта а «ахча деш» ва эксминистр. Укх бІаьлагІа из даккха Америке паха лаьрхІар цо. Ахча а гера а дехаш ше Америке массаза хинкая дагадоагІа хургдац инарала. Цхьан хана хиннача министро яхачох, хІанз из цига лаьха шийна хІама гулъе вахавац. Цхьан сионистски организацеца баьча бартагІа «ялсмален лаьттах» итт лекци еша везаш ва из, «Патриота» Даяна цІи яккхац ше хьаьна хІама гулъе аравальнав, бакъда, из Іовдала воацачо ховш да, деррига а ахча цун киса гІоргда.

Америка ВІашагІтохийтача Штаташка фу дувц-теш Даяна? Духхьал дІаарга вай: цун репертуар хІамца а хувцаеннац. Иштта, Флоридска университете ше къамаьл деш Женеверча Іарбий-израильски переговорех цхьадкха а хІама хургдац, аьлар цо. Оалаше а Палестина мукъаяьккхара Организацех «зуламхой» трупа я а аьлла, сонтал вала воаллача инарала Палестина халкъа викалаш женевски переговорашка тІаьтта безац аьлар. Оккупанташ Іарбий лаьтташ тІара дІабахар? Из, Моше Даяна хетачох, хІанз а хьалха да. Дунен халкъашта юкъера хьал тоададоро цІенхаштти корзагІъяьккхав цхьан хана хинна министр, цудухьа социалистически мехкашца, къаьстта Советски Союзаца леладу гІулакхаш леьалуш лелаш деза яхаш Американа хьехар де гІерт из.

Раьза боацача наха цІогІарч детташ юкъаьгІйоахар израильски инарала-экстремиста лекци. Цхьабакъда, иштта во ше тІанийца вале а, хІамилг гулъе аьнна арадаьккха гІулакх юкъагІдуташ ва из. Моше Даян сиха ва. ХІаьа долларш даха хало да отставке вахача министра, цун политически капитал кхоачалуш латт.

Н. ДОЛГОПОЛОВ,
(АПН).

ФРГ: цІаьрматалах хьахиннар

ОАЛАШ да, дІаяхача замах юхедиса инфекционни лазараш, дегІадаьхкача мехкашка хулаш дац, аьнна. Цудухьа малхбузене бахача немцашта дагадоагІар дар ФРГ къулба-малхбузехьа уллача Баден-Вюртемберга лаьттан тІа дІайхача лазара эпидеми гучаялар.

Октября бегта денз телевидене сайрйинарча передачашка цахаддаш хьахьокх эпидеме карта, хІаьта кепайоазон тІа арадувл цхьабараш ба а бовш наха дІайха лазар хидарах дола хоамаш. Эпидеми хІанз а дІаьккхаяц, унахцІено лораю органаш из кхы а дІаяржаргьяц аьнна хетаеш яц. Баден-Вюртемберге бахача наха цу лазара духьала привикаш еш латт.

Эпидеми гучайоаллаше а моттигерча общественносто Іеьдалашкара дІадийхар цун бахьанаш сиха тохкилга. Миш та хьайнад дуккхача хана денз на хула лазар? Из хаттар газетий оагІонаш тІара Іодоалаш дац.

«Дукха хІама ца ховш болча наха» бульварни прессас хьалхадаккхарах цхьан юкъа дерригнена а бехке бовэ ахканарча отпускашкара юхабаьхка кхыча мехкашкара болхлой гастрабайтераш. Цхьабакъда, хІанз гуча маьлларa, кхыча мехкашкара баьхка болхлой хІамаш бехке бац. Эпидеме бахьан фуд аьлча, из да пачхьалкхено оттань санитарни бокъонаши нормаши массаза а санна капиталистически предприятеша телхаелга. Баден Вюртембергерча санитарни инспекце бокъонца йола криминалистически методаш юкъейоалае йийзар эпидеми дІайолаялара бахьанаш тохкаш. ВІаши новкъостал деча предпринимателаша дош тоххаш хиннача лорашта шоашта могаш йола духьале йора.

Юххьанца гучадаьлар дІайха лазар хиннарех а дуккагІчар кІезигагІа мах боаккхача закусочнешкеи кафешкеи хІама дуаш хиннилга. ОарцагІбаьннача санитарни надзора чиновникашта гучадаьлар Людвигсхафен яхача города йисте улла Гренц яхаьуч йоккха йоаца фабрика-кухня бехке хиннилга. «Гренц» яхача фирмо арахецаш хинна кертгера продукци майонез теха коартолий салат хиннад, хІаьта из гарнир немцаша чІоагІа хоатташ да. Ший салат Гренцо лоаттадаьд кафешта, закусочнешта, дуккхача городашкарча ресторанашта.

Фирма дас Гренцо кхоачашъе эггара а атгагІа йола гигиенически бокъонаш телхаелга гучадаьннад инспекцена. Хига дІалодар кходар духьа дукха ха йоацаш массехказза турбаш лийлхача канализацена юххе фабрика коа цхьаккха бокъо а йоацаш, гІув яьккха хиннай цо. Цу гІув чура иццача бІехача хица Гренца фабрике юлаш хиннай. Дохкашеи оицхолгашеи хьалъяьккхача складе лоаттаеш хинна коартолаш. Медикаша тоххам бе аьнна хий хьаэцаче а цу бус фабрика дас дІайккъай гІув. Цхьабакъда цох хІама хиланзар, хи чу дІайхача лазара микробаш йолга гучадаьлар медикашта. Фабрика карантин оттадаь дІакъайлай, хІаьта Гренца духьала уголовни дош гІоттадаьд.

ДухтІавала везаш дисадар керттердар: сьхха ха дезаш дар укх тІеххьарча бетташка малагІча фирмашта «дІайха лазар долла салат» лоаттадаьд Гренцо. Из ца дича инфекци цІенъяь дІаяккха йиш яцар. Цу тІа хьатІакхаьчача цхьан хана чІогІа тохаенна хинна Баден-Вюртембергера унахцІено лорарьа органаш юхатІехьашкахьа аьлар. Поликлиникашеи больницашеи деча хаттарашта кортабола жоп лацар цар. Цамогаш хиннача наха городацкарча дуккхача лораша шоашта мога дарба дора, цхьабакъда, дІайха лазар дІадаккхара цхьаккха хІама дацар. Царна хацар наха из унзара лазар хиннадий, хІана аьлча, юххьанца гриппах дукха эргаш хилац дІайха лазар. Эксперташа аьча заключене тІа йоах, нагахьа санна дІайха лазар хиннилга хьалххагІе а хайнадаларе «Гренц» яхача фирмас кийчдаь салат дина пхи саг ца леш вусаргвар.

ХІанз, ха дІаяхачул тІехьагІа, гучадаьннад иззал доккха зе даьнна салат Гренцо керттерча даькъе Штутгартерча «Хортен», «Кауфхоф» яхача йоккхийча универмагашта а ФРГ къулба-малхбузехьа уккача кхыча городашта а лоаттадаьта. Универмагий кафетерешкеи закусочнешкеи шоашта дукха деза салат дийд эзараш а эзараш а болча наха.

Иштта, санитарни инспекторашта гучадаьннад инфекци хьара шоллагІа бахьан: «Хортен» «Кауфхоф» Гренца вІаьмигача фабрикалга тара яц. Уж низ бола торгови концернаш я, цар миллиардий маркай маьха товараш дохк, хІаьта кхетадеш ма хиллара, дуккхача моттигашка гІулакх доагІаш а я. «Хортенен» «Кауфхофен» правленеша Баден - Вюртемберга лаьттан Іаьдалашка дІахайтад эпидеми гІаттарца дувзаденна цар шоай цІи а яьккха универмагашка хІама дуаш бола нах кІелиглой, дош суде дІа а денна шоаш алсамо хІамилг йоаккхаргйолга...

Цу кхерамо юхатехаб чиновникаш. Цул совгІа пачхьалкхен канцелярешка кІезига доттагІий бац «Хортенан» «Кауфхофан» керте латтарий. Ши кІира даьнначул тІехьагІа мара эпидеми гІаттара бахьанаш долча тайпара дІадовзийтадац Штутгартски магистрата санитарни надзора инспектора Тирингера, из цо лаьа моттигерча унахцІено лорарьа министерстваца барта воапаш а шийх цул тІехьагІа фу хургда ца хоаш а.

Цхьабакъда, ха карараьннай, ДІайха лазар хиннад бІаьш болча наха. хІаьта мехка шерагІа яржаш латтача эпидемена духьала къовсам лоаттабелга чоалханегІа хиннад.

Шеко яц, малхбузенгерманиски медикашта юххера а дІайхача лазара бактераш эшае вІаштІехьдаргхиларах. Цхьабакъда, хІанзалца цхьаккха дарба коралдьац предпринимателаша гигиена меттел хІара сагах далла деза бакъахьара гІулакхаш цІендаь дий а даь цІаьрматбаьнна, фуннагІа даь а дуккагІа хІама яккха гІертара духьала.

Н. ПОРТУГАЛОВ,
АПН соб. корр.
Бонн.

США. Воча хьал тІа я мехка автомобильни промышленность. Автомобилаш кІезига дІаэцарца а американски экономикана хинна инфляци кІоаргъяларца а дувзаденна дІакъайлай итт совгІа машинаш гулъеш йола завод. 95 эзар гаргга автомобилаш хьаю нах «лоацачa хана е йилла ха йоацаш» балхара вІабаьхаб.

СУРТА ТІА: «Крайслер» яхача фирма болхлой заводера дІаболхаш латт.

ЮПИ-ТАСС телесурт.

ШИ ДУНЕ — ШИ ВАХАР

ПРОПАГАНДИСТАШТЕИ АГИТАТОРАШТЕИ ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

Кубе дІайолаешпай аргІанара сафра — шекара эрз чуэцилгеи чакхбоаккхилгеи.

1975 шерара сафра мамогга эффективнегІа е аьина мехка керттера продукт — шекар доаккхача ишта е вешта дакъа мел лоацача къахьегамхошка кхайкарал даьд Куба Коммунистически парте ЦК Политбюрос.

Парте из кхайкарал къобалдаь хьаллаьцад кубински къахьегамхоша. Цунна тешал ду еррига техники дика кийчъяро я, сафра дІайолаеча дена араюзлача хьалхарча сводкаша а, шекар доаккхача заводий къахьегамхоша планаш тІехкхоачашъяро а.

Соахка хиппача сафрас хьахьекхар кубински шекара промышленносте эгара чоалханегІа дола декхараш кхоачашде низ дІаккхоачашхиларах. Производство дика вІаштІехьъяккхар бахьан долаш а механизаторашеи мачетеросашеи хьинаре къахьегар бахьан долаш а лоацача хана чупйца баьккхар эрз. Дика болх бир шекара заводаша.

—700 миллион песо хьожаде лерхІ. Из шозза хІана дац аьнна дуккагІа да 1966—1970 шерашка хьожадаьчул.

Эрз чуэцара механизаци елга шекара промышленность дегІайоалаяра лоархІаме гІулакх да. Укх шерара сафра чакхйоаккхача хана 28 процент эрз механизмашца чуэца лерхІ. Камагуэйи Матансаси санна йолча провинцешка чах гаргга бола эрз машинашца чуэца лерхІ. ХІаьта 1980 шу хьатІакхоачаш 80 процент эрз механизировании хьисапе чуэца лерхІ.

1976 — 1980 шерашка халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера плана тІа белгалью шекара промышленность дегІайоалаяра йоккха программа.

Уж декхараш кхоачашдара чакхъяха лерхІ хоадамболлаш йола дуккха мероприятеш. Белгтала аьлча, дІахо а тоабе лерхІ эрз, дуккагІа хилийта лерхІ хий декха лаьтташ, шерагІа пайда эца лерхІ агрохимехьалхалаттача методех. Шекар доаккхача предприятеи цехашта реконструкци еш а цигара оборудовани хувцаш а летт. Куба шекара промышленность дегІайоалаяргa 1976 — 1980 шерашка 600

Куба экономикана чІоагІа лоархІаме дола уж декхараш кхоачашдеча вежарашха новкъостал ду Советски Союзо. Советски специалисташа кубински коллегашта гІо ду гидросистемай проекташ увттаеча, шекар доаккха заводаш эргаяьха тоаеча, кадраш кийчъеча. Механизировании хьисапе тростник чуэцача проблема къоастаеча а доккха дакъа лоац Советски Союзо. Советски кубински инженераша цхьана хьаьъй «КТП-1» яха дунен тІа эггара дикагІа лоархІаш йола шекара эрз чуэца комбайн. ХІанз уж тайпа комбайнаш арахец Люберцы яхача городерча Ухтомске цІерагІча заводо, цхьабакъда, Кубе хьалъе йолаьй «КТП-1» яха комбайнаш гулъергйола предприяти. цо шера арахецаргья 600 комбайн.

Кубински шекара промышленноста къахьегамхой планаш йоккхий я. Уж толаме кхоачашъяра лард тахан йоллаш я. Укх шерарча сафрас дІахо а чІоагІъергья Куба экономика.

КУБИНСКИ ШЕКАР

В. ДМИТРИЕНКО,
АПН корр.
Гавана.

Ахархоша дІадех

— 1928 шера денз тхо дахача моттигашка ер хІама хиннадац, — коартолий кхайгахьа кулг дІа а хьоккхаш, — раьза воацаш дувц Эмиль Бокас, Нор яхача департамента юртбоахама къахьегамхой профсоюзий федерапе председателя заместитела. — Шин бетта 30 сантиметр догІа дийлхад. Шера доагІачул шозза дуккагІа! Сентябрь чакхбоаллаш коартол чуийца доалар тхо. Цхьабакъда, хІанз а 60 процент коартол чуэцанза я. Секла кхы а вогІча хьал тІа я. ДогІаш ца совце уж йоххалар яхерам ба. Машинаш дІаделац цу хоттах...

Йоккха саготонаш тІаьттача Франце ахархошта укх шера аьхки а гурахьа а берригача мехка дукха манифестацеш яьй. Уж дешаш дийцар дукха ха йоацаш чакхьаннача 1975 шерара юрта боахама бюджет дийцача Къаман собрание хиннача дискуссе а.

Коммунистий парламентски группа цІерагІа ше къамаьл деш депутата Марсель Ригус белгалдаьккхар, сихлуш латтача инфляцен ахархоша ийдеча товараштa маьхеш тІаккхетарои юртбоахама производствана хула зе юкъера лаьрхІача 25—30 процент дуккагІа хиннилга. Цунна цхьана цар йоххача продукце маьхаш шоаш хьалха хиннача тайпара дисад. е кхы а лахденнад. Из бахьан долаш ахархой пайдаш кІезигденнад, царга дукха декхар хьаьрчад. е лоацца аьлча, дуккхача ахархой боахамаш хІадакьхиннад.

Шоай боахамаш дута а дуташ дІаухача ахархоша кхы а ирьяьй городашка хьабе болх ца хилара проблема. къаьстта хІанз, производства гІулакхаш массанахьа а телхача хана хІаьта а.

Марсель Ригус а кхыча ораторашa а белгал ма даьккхара, ахархой пайдаш лохдаларах потребителашта цхьаккха а аьттув баьнабац, хІана аьлча кхачан продуктай маьхаш лакхлуш латт. Цхьабакъда, мехка юрта боахам бож-моарзагІа юкъе бехлача йоккхийча капиталистически компанеша Іалаьмате доккхий пайдаш ду.

Депутата Поль Бальмижера комсаш кхееараш воча хьал тІа хилара правительства теркам тІабер забир. Укх шера хьувкъам дика хиннабале а комсий маьхаш лохдаларах, налогаш йоккхий хиларах, производствана зенаш хиларах дезал кхаба низткъа мара вІаштІехьдалан цар. Депутата яхачох, масала, Эро яхача департаменте бахача комсаш кхееарашка цар укх шера чу мел ийцача комсий маьха декхар хьаьрчад!

Итт докладчикаи министраи совгІа юрта боахама проблемаех хиннача дебаташка къамаьл дир 69 депутато а. Цар массане а белгалдаьккхар ахархой воча хьал тІа хилар.

ДІахо миштa вахаргва? Массанева а дагалаттача цу хаттара жоп лаларга хьежаш бар Бурбонски дворецa юххе, гулбенна къахьегамхой массехк бІаь викалаш. цар миллионашта болча ахархой цІерагІа хьадийхар парламенто берригача мехка дапза даргдоаца хувцамаш делга.

Н. КУЗНЕЦОВ
АПН соб. корр.
Париж.

КЛАССОВИ ФЕМИДА

КХОЙТТА секунда мара эшанзар 60-аза топ кхесса виъ студент веи 9-ненай човнаш еи. Мекъача американски Фемидана диъ шуи ах шуи ийшар бархІ къаман гвардеец бехктокхаме оза, из а массехк дийнахьа дош дийца а дийца дІакъовлара.

Огайо штата Кентерча университета студенташ американски бІухой Камбодже бахийтара духьала бар. Моттигерча Іаьдалаша царна тІахийцар къаман гвардейцаш. Герз юкъе а ца доаккхаш студенташ дІа-юха пелхабе аьнна приказ денна доллаше а цхьаборча сонтача гвардейцаша топий лакашта пІелгаш тІатоІадир.

Американски общественноста шийна могар дир кхыча событешта юкъе кентски трагеди йиц ца ялийта гІерташ. Арахийцар книга-альбом, кепайийттар статьяш. Юстице цхьан министро из дош дІакъайлар, хІаьта вокхо юха дуаца оттадир. Президента хьожаяьча официальни комиссе доклад яьчул тІехьагІа цу дешага хьожаш хиннача ФБР-о 8000 сагІон яэьаь отчет елго.

Юхкера американски Фемидас гвардейцаш бехке бир... «студентий граждански бокъонаш дІаяхарах». Байнача граждани цхьаккха бокъонаш яц, из-м нийса да, кад тІеха бахийтабий-хьогІ корта тур техха тІера дІа а бахийта цу тІа даьхка чош дагадохкаш таьзет стадаьча Іаьдалаша! Юридически хьежача из да бехке озаш вар кхычар граждански бокъонаш ховшше а дІаяха гІерташ хиннаа яхилга. Судахочо Фрэнк Баттисте аьлар, нах боабаьраш цу тайпара уйла йолаш хиннилга гучадаккха вІаштІехьдаьннадац». аьнна. ХІаьта цкъарчоа метара баха хинна гвардейцаш шо-шоай цІеношка чу а бахийтар. Цхьабакъда, судахо а вапанзар гвардейцаша даьр ца де йиш хІама дар ца аьнна.

Кентски трагеди чакхъяьннаяц, хІанзарча судобни спектаклах дош дийцад аьнна общественность Іехае гІертилга лерхІ дуккхачар.

Ер да трагеда доакъашхошта хетар.

Дан Калер, хьалха хинна студент, букъ тІехка топ кхийтта лелалуш вац.

— Со кхеташ вац судахочо дувцачох. Хетаргахьа цІаккха кхетарг а вац.

Элен Холстейн, вийчача студента нана:

— ДІаьла дош кооадагІац сона. Судахочо из санна хІама де йиш я аларах тешаш яц со. Нагахьа санна хІанзачул тІехьагІа тха система дика я аьнна сога саго оале аз цу кертах хІама тохаргья цунна...

Мартин Шейнер, вийнача йиІий де:

— Судахочо яь решени цІаьхха иккха бомба санна хет сона. Система? Системах белггала Іург даьннад.

Артур Краузе, цун а вийнай йоІ:

— Со чІоагІа эттав, нах боабаьраша мукІарал дар мара хІама дагадаллац сона. БІаь метр мара гаьна йоацача сё йоІа топ техай цар, хІаьта судахочо жюрега а дІакханалехьа дІакъайлад дош...

Томас Грейс, студент, 1970 шера май бетта чов хиннар:

— Судахочо яьча решене цец-амагІа ваьккхав со. ХІаьта а цох тамаш а яц аз. Баттисте вердикто къаьгга хьахьокх тха юстици малагІча класса гІулакх деш я.

Г. ГЕРАСИМОВ,
АПН соб. корр.
Нью-Йорк.

ВОШАЛ ДОЛЧА МЕХКИЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДАРА

Чебоксарски электроаппаратни завод — СССР йоккхагIйола электротехнически предприяти. Дунен 66 мехкашта ший продукци дIайохьийт цо. Царна цхьана предприяте керттера торгови партнераш дола СЭВ-а мехкаш а долаш.

Цудухьа СЭВ-а членаш долча мехкашна «Интерэлектро» яхача дунен халкъашта юкъерча организаце низковольтни аппаратурах йолча йиьлагIча белхлой группа заседани Чебоксары яхача городе е лаьрхIар.

— Хьалхарча заседане, — аьлар АПН корреспондентага группа председатела Александр Буйволова, — Болгаре, Венгре, ГДР, Польше, Румыне, СССР-ей Чехословакей специалисташа низковольтни аппаратура арахецилга дегIаккхувлара прогнозировани ира даькъе цхьана леладеча гIулакхий дешаш дийнар, продукце технически боарами дикали лаккхъяра рекомендацеш вIаштIехьйоахача хIара партнера дакъа лаца йиш йола торонаш белгалйир.

ХьатIадоагIача шера цхьа дIадоладе лаьрхIад 1000 вольтага кхаччалца йолча электротехнически приборашта стандартизаци ира балхаш. Низковольтни аппаратура арахецара специализаци еча предприятешта керда материалаш Iалашъяра де дезараш дергда.

Оаха дийцад юкъарча низашца электротехнически приборий технологически боарами дикали лаккхъелга Iалашде, производствана доал дара методаш эргаьхьа тоэяра данн болх бе.

Петр СЫМКИН,
АПН корреспондент.

КОТАЛОН 30 ШУ ДИЗАРГА

ЭРСИЙ КХАЛНАХ

Массехк шу да Волгоградски гарнизона эпсарий ЦIагIа болх беш кхалнаьха — Сийлахь - боккхача Даьхен тIема ветераний областной Совет йола. Совета чубоагIа 900 совгIа бола Даьхе лораяь, тамашийна вахар а доккха денал а дола кхалнах. Царех дуккха бараша города - турпала кагирхошта хьалхашка къамаьлаш ду, царца боккха кхетама, тIема - патриотически болх бу. Волгоградерча школашка «Денала урокаш» ю.

Мамаев Кургана тIарча хьарца латтача пенашта юкера мраморни лагIаш долча каст-каста йоагIа, боабаь доттагIий дагалувца дийнача зизай букет а дахьаш цхьа кхалсаг. ДIаяхача ханои лейнача халонашен кIайбаьб цун корта. Из — Мария Федоровна Лапина я — Сталинград лораеш хиннача, цIи хезача 64-ча эскара турпал... Мария Федоровнайна деннача тIема совгIатех хIара дар—из цу кхалсага деналах йолча повеста оагIув я.

...Днепр тIа чIоагIа дов деча хана М. Лапинай противотанкови йоккха топ гитлеровций контратака юхьиге нийсъенна хиннай. Расчетах кхо саг мара виса хиннавац, бакъда ехаяц командир - йоI. Цига а моастагIа тIехвалийтавац. 8 танки 2 бронетранспортери йохаяь дIайоха ца луш сайцай. Кастта генерала дIаелар Лапина Машайна Щеча Байракха орден.

Лапина Мария Федоровна тахан а латт къахьегаш барий мугIаре.

Н. СУРОВЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ ЭСКАРЕ ГIУЛАКХ ДЕ КИЙЧБУ КАГИРХОЙ

ХIанз мехка военкоматий призывной пункташка тIатеIIа болх беш латт. Советски Герзашцарча Низашка гIулакх деха хьатIаккхаьча кагирхой хьахоржаш я комиссеш. Шера шозза хул цу тайпара моттиг—мае—июнеи ноябре—декабреи. Ишта оттадаьд из «Массава а тIема гIулакх де декхарийла веш» долча Закона тIа.

Кагий нах дегаш ураэтта ба. Из-м кхетадеш а да. Геттара дика кхетаду цар, Даьхено эггара дезагIа дола, эггара лоархIамегIа дола хIама — мехка паччахьалкхен хьашташ лораделга, советски наьха маьршача кхолламе къахьегам лорабелга.

Дуккха гIоза уйлаш дег чу йоссаю кагийча наха шоай дIахорча гIулакхаша. Къонал — уйлаш ю ха. Дукхача призывникашца къамаьл деча хана дуккхачарех доалла цхьа хIама белгалдаьккхад аз: ракетни бIуца гIулакх де, бирса тIема техника Iомае, летчикаш хила безам хилар. Мел бе да из Даьхено тIадожадаьчул тIехьагIа, миччахьа дой а, гIулакх дича? ЛоархIаме да, Советий мехка гражданина сийлахьа декхар кхоачашде хьо волаш хилар.

КПСС XXIV съезде юв. Л. И. Брежнева боккха мах бир Советски Герзашцарча Низий, хьахьекхар дIахо цар кхоачашде деза керттера декхараш. «Халкъо хьа мел кхелла хIама — аьннад цо, — тешшаме лорадеш хила деза. Советски паччахьалкхе чIоагIъяр — из да цун Герзашцара Низаш чIоагIдар а, вай Даьхен оборонни низ халданза лакхбар а...»

Советски Эскар — вай халкъаца цхьа вахар а долаш дахаш дола пун цхьа дакъа. Вайцига эскаре гIулакх дар — из тIема говзала школа хинна Iац. Из цу цхьан ханна идейни кхетам лаккхбарен унахцIено чIоагIъярен, дисциплинированноста а организованноста а школа я.

ХIанз эскаре ух дийша, физически унахцIена кагий нах. «Массава а тIема гIулакх де декхарийла хиларах» долча Законага хьежжа лаьттан тIарча бIуца гIулакх деш шишу доакхх. Цу юкъа тIема говзала ерriга комплекс Iомаяь бовла кхув цар, тIема гIулакха говзанчаш а хиле дIаотт уж.

Вай эскара традицеш турпала, къонахчала, денала, вIаши оагIув хьалрацара, Даьхенцарча бIайхача безама гIулакхашца йIаьхий я. Советски Эскара мугIарашка гIулакх деш йоаккха ха хIара советски тIемахочун оамал а хиле дIаотт, шена дог-уйла долаш, кхетам болаш хьалкхув из, бехктоккхама уйла лаккхъю цар. Каст-каста оал вай, доккхагIча ноахала эстафета къоначар бе йодаш латт. Даьйн боккхагIболча вежарийн сийле майоагIара лелаяр — из да дакиха хIама доацаш Даьхенна гIулакх дар, цийн тIема декхар шена кхоачашдар, тIема техникен герэи тIагIертта Iомадар.

Нохч-ГIалгIайчера дуккха а дукхагIа бола призывникаш тешшамен шенеи гIулакх деш ба. Вай кагийча наха гIулакх дика дарах баркал оалаш эскара доакъой командирашкара письмош ух уж болх беш хиннача предприятешка, колхозашка, совхозашка, военкоматашка, цар даьшка-ноанощка. Укх шера тIахьехача призывникаша хьокхам эца мегаргба сержант Абулаев Тенгиз, ефрейтор Ислаев Мохьмад, воккхагIвола сержант Бодров, кхыбараш сайна болча новкъосташкара.

Абулаев Тенгиз, командиро цунах яхачох, дикагIболча тIемахоех-специалистех цаI ва. Цо кхетамца Iома а бу, кхе а бу ший отделенера салтий. ТIема декхар кхоачашдара гIулакха шийгара хьокхам гойт цо. Командираша иштта могабеш ба Ислаев Мохьмади Бодрови.

Ялх шу хьалхагIа тIайийца «Массава а тIема гIулакх де декхарийла хиларах» дола Закон — из да Коммунистически партеи Советски правительствая мехка оборонни низ дIахо чIоагIбара, СССР Герзашцара Низаш чIоагIдара керда йоакхо еш хилар.

Бокъонца дола тIема гIулакх дара ха хьалхара ах шу чакхдалалехьа тIахьийхараштa цу шера I-ча июле денз, хIаьта шоллагIча ах шера тIахьийхарашта юха шера I-ча январе денз доархI. Бокъонца дола тIема гIулакх де тIахьех тIабийхача дийнахьа 18 шу диза кагий нах.

20 шу даьннача хана эскаре гIулакх даь а баьнна, эскаре кхетамен Iомабаларен школа яьккха баьннача кагийча наьха аьттув бола хьалаш хул дIахо дешаран болх бараи.

СССР Герзашцарча Низий мугIарашка бокъонца дола тIема гIулакх деш яьккха ха цар къахьегама стажаца дIалоархI. Дешара заведенешка деша багIача хана бокъонца дола тIема гIулакх де бига нах, гIулакх даь а баьнна, запасе юха цIабахкийтачул тIехьагIа цар бокъо я шоаш деша баьгIача дешара заведенешка, шоаш хиннача курсашка юха чу а баха дIахо деша.

Моттигерча Советий исполкомашта, предприятей, учреждений, организацей, колхозий, совхозий, дешара заведеней кулгалхошта декхар тIадожаду эскаре бокъонца дола тIема гIулакх даь а баьнна запасе юха цIабийрзача наха, уж шоашкара болх бехаш тIабаьхка бутт ха ялалехьа цар специальностаген балха опытаген хьежжа царна болх бала.

Цхьабакъда, халахете а, вай республике наг-нагахьа моттигаш нийслу шоаш эскаре бигале хьалххагIа ахча даккха мехкарча кхыча областашка гражданаш дIаухаш. Цу хана уж военкомата учетера дIа ца боалаш а моттигаш хул. Цхьабола призывникаш часте дIабахийтара шоай ханнахьа оборонни пункташка багIац. Цу тайпарча призывникаштен тIема гIулакх де декхарийла бараштен Законага хьежжа военни комиссара административни порядкагIа гIод тох военски учета правилаш толхаярах. Бокъонца дола тIема гIулакх де шоаш тIахьийхачул тIехьагIа цига баха ца тугаш лелаш бола нах законодательствага хьежжа бехктоккхаме оз.

Советски халкъа хьашташа маяххарен социалистически Дай-мохк лорабе аьнна Ленина даь васкет кхоачашдара вай парте, цун Центральни Комитето йоакхо еш хилар хьахьокхаши да «Массава а тIема гIулакх де декхарийла хиларах» дола Закон.

Цу йоакхонна жоп лулга хила деза бокъонца дола тIема гIулакх де тIахьийхача СССР хIара гражданина ший воински декхар цхьаккха даккха хIама доацаш кхоачашдар.

В. ПОСТНИКОВ.

МЕДИЦИНА — РАКА ДУХЬАЛА ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМЕ

Укх тIеххьарча итташ шерашка тоъал дукха дика хIамаш карагIдаьннад медицински Iилмана. ХIанз цун доалахьа я дуккха дестамаш ца хилийта, хьагучадаха, царна дарба де йиш хулийташ йола Iалаьмате дукха средствашн методаши. Цига кхача гIерташ баь никъ атта хиннабац. КIезига халонаш эшае йийзаяц тоххамхой дестамаш дегIаахара бахьанаш лохаш а уж ца хилийтара методаш кийчъеш а.

Сага дестамаш хилара новкъостал деш долча бахьанийн хьалийи хьакъехьара дош медицине эггара ирагIен къовсам тIен долча дешаех цаI да. Дестам дегIаахар санна йолча биологически белгалон ерriга дуккха оагIош йовза торо хулийт хIанзарча Iилмо. ХIанззе а денз дувца йиш йолаш да дуккха дестамаш хьахиларан дегIаахаран юкъарчал доацпаш е кхычахьа гIолла а влияни еш йолча факторий хьакъехьа. Дестамий дуккхача тайпашта тоъал кIоарга Iомаяьй уж хьахилара хьалий комплекс. Цу гIулакха керттера даннеш лехай онкологаша — экспериментатораша. ХIаьта сага хулча дестамех лаьца аьлча, цу даькъе хIанзчул тIехьагIа бе безаш кхы а дукха болх ба.

Рака проблема къоастаяра даькъе эггара кертердар — из да унахцIенача клеткана эйп кхетара бахьанаш хьагучадахар. Цу даькъе даьр кIезига дац. УнахцIенача клеткацара дестам дола клетка хьакъоастаеш йола белгалонаш гучаяьннай онкологашта. Уж я клетка пордоцен белока а нуклеиновн кислотай а харсктеристикацен ювзаенна белгалонаш. ТIаккха малагIа бахьан да унахцIенача клеткана дестам хулийтар? Сено аьттув боаккх канцерогенез ... рак хьахилийтара?

Вовзаш волча советски Iилмахочо, дай-мехка онкологена лард еллачо — Н. Н. Петрова хьеяьй рак хьоаеш дуккха бахьанаш хиларах йола теори. Цо бакъдаьд рака цхьадола тайпаш химически веществаша а цхьадараш вирусаша а хьоадеш хилар.

Хьайбашта хула дуккха дестамаш вирусо хьоадеш хилар хIанзле а хьахьекхад. Вовзаш волча советски Iилмахочо, профессора Л. А. Зильбера хьаоттаяьй вирусогенетически теори. Цунна хийттачох, вирусий ДНК-ей РПК-ей клеткана юкъехьоча хана уж клеткай ДНК-ацен РПК-ацен вIашагIъювзалуши цу клеткай цар керда куц хулийташи хиннад. Уж геттара сиха ебаши эйп деши я. Из теори бакъъераш кIезига бац. ХIанзална хьа вирусо хьайбашта шовзткъа гаргга дестам хьоадаь моттиг белгалъяьй.

Нагахьа санна хьалха вирусо хьоадеш дола дестамаш цхьан тайпарча хьайбашта юкъе а эггара тIехдаьлча а царна кхоачарагIа долча хьайбашка а мара дIа-юха дувлаш дац аьнна хеташ хиннадале, хIанз советски Iилмахоша Паччахьалкхен преме лауреаташа Л. А. Зильберен Г. Я. Свет - Молдавскен хьахьекхад, Рауса вируса новкъосталца цицхолгашта, кроликашта, дехкашта, эпашта, кхыметтел шолкъашта а теккаргашта а дестамаш хьоаде йиш хилар.

Дехкий лейкозаш вирусаш йоахкаш хилара хьакъехьа керда даннеш лехай советски Iилмахочо Н. П. Мазуренкоси ГДР-ерча Iилмахочо Граффеи.

Дуккхача лабораторешка тохкаш я доахаца лейкоз. ХIаьта сага организмах лаьца аьлча, цу чу зуламе дестамаш хулийта вирусаш йоахк аьнна хьахьокха корта а болаш хIама дац.

Л. А. Зильбера ученика профессора Г. И. Абалева хьахьекхад, хьайбай дийхка ракови клеткаша къаьстта ший тайпара белок — эмбриональни альфа - глобулин хьа а еш цIийца дIаеэш хилар. Цу керда гучадаьннача хIаманга хьежжа леха йолаяьй рака белгалонаш. Астраханскн медицински института биологически химе кафедра профессора Ю. С. Татариновна эмбриональни белок кораяьй дийхка юххьанцара рак хиннача унахошкара.

Дестамий иммуногегIа даьча тохкамаша керда наькъаш хьадийллад дестама лелам хьагучабаккхара. хIаьта уж лоархIаме хилар теорена меттел, практикана а.

Дуккха гулъяьй химически канцерогенезагахьа озаш тешал деш йола фактораш. Юкъарчал доацаш бувзам оттабаьб зуламе дестамаш хьахиларен цхьайолча химически веществаштен юкъе эксперименташка санна, иштта цу веществаца юкъарчал доацаш бувзам болчен къахьегам лорабелга кхоачам болаш вIаштIехьа ца даькхачен производства хьалашка а. Рака производственни формаш вай мехка, мадарра аьлча, дIаяьхай.

Канцерогенни бIаьп веществаш йийцай, цар химически структура белгалъяьй, цар дIахора кхел техкай. Деш дола къамаьл канцерогенни углеводородий, белгала аьлча, 3,4 бензпирена хьакъехьа да. Уж корайоагIа тхьамкий кIурацара, араеттача газашцарен цхьайолча производствашкара араухача кIурашцарен.

Профессора Л. И. Шбадеи цун ученикашен хьахьекхад, гонахьенца шоай тайпара бIарча цIов углеводородий, белгала аьлча, 3,4 бензпирен хилар. Керда тохкам бича гучадаьннад чухьа доагор доагадеча тайп-тайпарча двигателех промышленностерен пийшкаш йоагочарен араухача хьажахи кIурахи фена а лаьттанна а мел зулам доал. Автомашинашен самолеташен хьа медоагIа арастта газаш тохкша я.

Iалаьмате лоархIаме да, химически хоттамаш ондадувлара экспериментальни тохкамаш деча хана санна, иштта царца халданза бувзабенна бола нах клинике зувча хана а канцерогенность хьагучаяккхар. Цхьабакъда эггара лоархIамегIа дар — канцерогений влияни дIаяккхар.

Кердача достамо — рака эпидемиологи Iомаяро хьахьекхад, бахача наьха бе-беча группашта юкъе рака цхьайола формаш сов каст-каста гучаювлаш хилар. Шоашка электронно - вычислительни машинаш а йолаш советскии доазол дехьарчен Iилмахоша баьча балхо хьахьекхад, цу башхалоний бахьанаш гонахьен фактораш, бахача наьха цхьайола оамалаши обычеши хилар. Цу дерригача хIамаша цIаьхка а тешал ду, зуламеча дестамий бахьанаш массе тайпара хиларан уж дIадахара торонаш хIанзле а йолаш хиларан.

Гучадаьннад, Средни Азе республикашка бахача дуккхача наха гIаьле ца а увзаш, хьокхадаь тхьамка — массехк тайпара тхьамка, йокъ, кIир, цхьадола даьтташ вIашагIа а теха хьаяь нас Iувшаш хилар. Деннен бийсаннен 15—20 грамм нас — зIамига боарам бац. Бакъда, наса доккхагIа дола дакъа багара дIаккхувс, хIаьта а бага гIолла дIа-юха ийначо даьрбу багара шаьра морд; цкъаза кер чу а йода нас. Из бахьан долаш нас увзарех дукхагIбарий багара шаьра морд этI. Цхьабакъда из-м сел кхераме а хургдацар, нагахьа санна цхьаболча нас Iувшарий цу моттигашка зуламе дестамаш ца хуларе. ХIаьта уж ба кхы мел йолча моттигашкарчул дукхагIа Бухаре, Самарканде, Чарджоу, Средни Азе цхьайолча кхыча районашка белгалбаьннараш.

Бокъонца тешшаме гучадаьннад увзача гIаьленнен пехкашта хулча ракаи юкъе юкъарчал доацаш бувзам хилар. ГIаьле дукха увзаш болча наха пехкашта рак хьалхагIа хул аьнна хет дуккхача автораштa. Пехкашка рак хиннача 100 сага юкъе 80 совгIа саг дукха гIаьле увзаш ва.

Дукха ха йоацаш укх тайпара опыт яьй химикаша, экспериментатораша — онкологаша. Цар 100 гIаьле хьа а йица, чура тхьамка хьадаьккхад, хIаьта цунах гIир, яьккхачул тIехьагIа, цунцара бензпирен кораяьй. Из бензпирен бе-беча боараме лабораторни хьайбай цахьара юккъе гIолла чакх а йоахаш дегIах йийтай, тIаккха цигача гучадаьннад, экспериментальни дестам хьахилийтара 2 миллиграмм кхоачам хилар. Кхетадеш ма дий, тIаьле увзача саго цкъа озаш 1000 гIаьле ца озилга, цхьабакъда оалаш ма дий: «хи тIадамо, низаца а ца доаккхаш, каст-каста IотIабетталуш хиларца доаккх кхерех Iург». Лотаьча гIаьленна юхьера температура 500—600 градус хул, тIаккха тхьамкен каьхати цхьана доагаш царех хьаювлача газех химически дохьажаш хул.

ЦIека хулаш йола рак вай мехка кълбаседехьарчул дукхагIа нийслу къулбехьа. Цо а иштта хьахьокх, зуламе дестамаш хилара аьттув боаккхаш дола белггалара бахьанаш бе-беча моттигашка бе-бе хилар. Гучадаьннад, малх чIоагIагIа IаткЪар боккхача лоархIаме хилар.

Рака эпидемиологи — онкологе проблемаш къестаяра наькъех цаI. Уж тохкамаш деча юкъе медикашца цхьана дакъа лоац этнографаша, математикаша, дуккхача кхыча професей викалаша.

Iалаьмате боккхача лоархIаме да дестамал хьалхара оалаш дола лазараш тахкар. Белгалдаьннад, ракал хьалха, массаза а яхар мо, гаьнна хьалхагIа денз хьадоагIа хронически лазараш хулаш хилар. Дестама хьалхара лазараш довзаро лорага бокъонца торо хулийт рак дегIаяр мишта хургда ха. Дестам хьоадеш долча лазарах унахо верза а вий, лоро, мадарра аьлча, никъ бехк рак дIахо дегIаяра.

Вай мехка укх 25 шера дуккхача наха дестамаш дегIа ца ахийтара онкологически тохкамаш ду. Цу тохкамаша керттера лерхIар — дестамашта хьалха хулаш дола, царна дарба дича рака а дарба хулаш дола лазараш унахошкара лохилга. Уж лазараш долаш бола унахой кхераме ба, цу духьа диспансерашка бIарг а локхаш царна дарба ца дича мегарг а дац.

Дестамий тайп-тайпара формаш шоай хавнахьа хьагучаяхара башха - дика методаш хов хIанзарча медицинана.

Чурча органашка хулаш дола дестамаш довза геттара дика торонаш хьаеллаелар эндоскопаш араяларца. Оптика системеи электролампаши чуйоахкаш йолча трубка хьисаперча тайп-тайпарча эндоскопех пайда эц кер чу кхача бугача шодилгига (эзофагоскопия), желудкага (гастроскопия), чиша ахкаргига (цитоскопия), духьаларча шоргига (ректоскопия), лакашка (бронхоскопия) хьажара. Эндоскопий новкъосталца сага чурча органашка хьажа а цар сурташ даха а йиш я. Инженера М. Овощникова хьадагалаьцай сага дегIала рентгеновски сурташ дахеи миччахьа а тIехкашта дестамаш хьайна моттигаш хьагучаяхеи йиш хулийташ йола керда рентгеновски аппарат.

Геттара дика цхьаькха инструмент а кхаьдай лазараш тохкарашка — радиактивни изотопаш. Йода изотопах йоламе пайда эц щитовидни железо болх мишта бу хьажара.

Радиактивни фосфора новкъосталца торо хиннай хьагуча даккха хала долча хана саркома яха тIехкий лазар малагIча боарамга кхаьчад ха.

Дестамашта дарба дара хIанзара торонаш дикка шеръеннай, цхьабакъда керттера хьал — из да лазар хьайнача юххье денз дарба дар. Халахете а, цхьаболча наха шоай де дезар харцахьа кхетадир, нийсача наькъагIа ца лелар бахьан долаш лазар хьалохилгеи дарба делгеи тIехьадоах, шоай ханнахьа лора тIаболхац цу тайппара лазар гаьна доах. ХIаьта лора тIаваахарах ший ханнахьа дарба дара новкъостал дарал совгIа. Шоашта рак я яьнна хеташ болча дуккхача наьха сатедергда из ца хилар гуча а даьккха. ГIулакх доацаш кхерилга дIадоаккхаргда цу гIулакхо.

Дийде мегаргдац зенне доаца дестамаш а дукха хилар.

Зуламеча дестамашта дарба дара гIулакха доккха дакъа кхоач хирургически методага, лучевой терапега, химиотерапега. Укх тIеххьарча хана дуккхагIа юкъекхахьа яьннай вIашагIъийна дарба дара методаш: облученеца е химиотерапеца цхьана таръеш ю радикальни операци. Онкологе эггара къонагIа дола дакъа лоархIалуш йолча химиотерапе кара я хIанз цхьадолча дестамий лазараштa дарба деча хана чIоагIа пайдана йола дуккха молхаш. Цу химиотерапевтически методах пайда эцаш хилча цхьаболча унахошта гIойле яла тарлу дуккхача шерашка лазара белгалонаш гуча ца йоалаш гаьна бовлара.

Н. Н. Блохина, Л. Ф. Ларионова, М. А. Гарина, дуккхача кхычар балхаша хьахьекхад дуккха препаратaш пайдана хилар. Гормональни препараташ юкъейоалаяьй цхьадолча гормонашца дувзаденнача дестамашта, белггала аьлча, предстательни железана, шурий железана хулча рака дарба дара, белгалдаьккхад цхьайолча антибиотикаша дестамашта духьале еш хилар.

Уж препараташ ювцаш арадаьннача справочника тIа 150 совгIа цIи йолаш я уж.

Рака духьала лоаттабеча къовсама бIарчча система хьаяьй СССР-е. ХIара республике я республикански онкологически институташи диспансерашн. Поликлиникашка болх беш я онкокабинеташи дегIа хьажара кабинеташи. Рака духьалара къовсам вIаштIехьбаккхара дошашта чIоагIа уйла тIайохийт Нохч-ГIалгIай АССР-е. Цу даькъе эггара хьалха латта учреждени я медицински Iилмай кандидат А. Хункаев керте латта республикански онкологически диспансер. Диспансере мел эшача тайпара хьалаш да зуламе дестамаш хьалххагIе а хьагучадахарай дарба дарэи. Болх беш ба хирургически, лучевой, химиотерапевтически методашца дарбаш дара даькъера специалисташ: медицински Iилмай кандидат А. Ф. Шапошникова, клинически лабораторе заведующи К. Л. Ершова, онкологически отделене заведующи В. М. Машкович, кхыбараш. Республике хьаяьй онкологически сеть. Цу сете болх беш ба дуккха специалисташ - онкологаш С. Бисултанов (Гудермес), С. Нукаев (Шалински район), кхыбараш. Рака духьаларча къовсама программа оттае торо хулийташ дола Iилман тохкамаш да деш рака проблемагIа (А. З. Хункаев, А. Ф. Шапошникова, кхыбараш). Рака духьаларча къовсама аьттув балга дуккхача хьале унахой шоай унахцIенонга хьожаш хиларахи лорий говзалахи тийша да. Онкологе даькъера лорий знанеши рака белгалонаш дIаяхара, хьалххагIе а хьагучаяхара, дарба дара торонех йола керттера даннеш кхетаяра даькъера бахача наьха знанеши дикка лаккхъеннай. Цу дерригача хIамаша тешал ду рака духьаларча къовсамен онкологически Iилман дIахо толам барг хиларах. Рак эшае езаш я, хIаьта цу гIулакха мел эша хьалаш долаш а да.

А. ЧАКЛИН,
СССР унахцIено лораяра Министерства керттера онколог, профессор, медицински Iилмай доктор.

Кердача шера лотерея

Российски Федерацe финансай Министерства арахеца ахчан - хIамай лотерея наха чIоагIа хоатташ а нийеш а я. Укх шера итт бетта 600 эзар сома лотерейни билеташ ийцар вай республике бахача наха. Цунах 360 эзар сом кхаж бера царна. Цул совгIа дукха хIамаш а яьхар. Кхаж бенача хIамашта юкъе я «Запорожец» яха автомобиль, йиъ «Москвич» яхеи кхоъ «Жигули» яхеи автомобилаш, массехк итт электрохолодильникаш, царца 335 сом мах бола «ЗИЛ-аш» а.

Укх шера Волгограде 27—29 декабре кхы тIа (Кердача шеран) арахецача лотерея тираж хургья. Уж билеташ арахец 30 миллион сома, хIаранех 30 кепиг а доаккхаш. Цунах кхаж боагIаргба 18 миллион сома, вешта аьлча, арахийцача билетий маьхах 60 процент.

Кердача шеран лотерейни билетех 11 миллиони 160 эзари хIамайн ахчани кхаж богIаргба. Царна юкъе — «Жигули», «Москвич-412», «ЗАЗ-968» марках йола автомашинаш, йиъ марках йола мотоциклаш, царца цхьана 1400 сом доаккха М-66, «Урал-3», «ИЖ-Юпитер-3» коляскаш йола мотоциклаш а йолаш, пианино, телевизораш «Комета-209» яха магнитофонаш, «Аврора-12» яха кинокамераш, тайп-тайпарча маркаех йола радиоприемникаш. Дуккхабарашка «Полет» яха маIача наькха сахьаташи дошо корпуса чу дола «Заря» яха кхалнаьха сахьаташи, «Оренбургския» тайпа петара цхьаралаши кхоачаргда. Кхыдола иразе билеташ долаш барашна «ЗИЛ» яха холодильникаш, 2х3 метр размерах дола импортни буклированни кIувсаш, кхалнаьхеи маIача наьхеи импортни свитераш, тхана спортивни костюмаш иштта кхыдола наха чIоагIа хоатташ дола товараш кхоачаргда. Ахчан кхажашта юкъе а, йоккхий дараш хургда — 100—200 сом.

250 сом мах бола пианино, телевизораши холодильникаши яьхараштa уж хьатергъя вай республика - городашкеи районашкеи мах беча организацешка. хIаьта «Жигули», «Москвич-412» яха машинаш — Грозперча горпромторга № 7 йолча тика тIа.

С. СМАГИН,
Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлене воккхагIа вола инспектор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Овкхарий хьекъехьа бераштa. 10.00 — Босбола телевидени. Художникаха дола дувцараш. Нестерова, I-гIа передача. 10.30 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.00 — Дай-новной шоана. 11.30 — Ерригсоюзни дунен халкъашта юкъерен конкурсай къонача вламалархой лауреатий концерт. Киевера передача. 12.15 — Босбола телевидени. «Iалами, саги». 13.15 — СалоIа сахьаташ. Концерт. 14.00 — «УнахцIено». Медицине даькъера 1974 шерара СССР-а Паччахьалкхен преме лауреаташ. 14.50 — ГIоравьина Советски дирижер. СССР халкъа артист Светланов. 15.40 — Босбола телевидени. Литературни дешараш. Франс. «Сильвестра Бонара даь зулам» яхача романацара дакъа. 16.30 — Босбола телевидени. «Халхарий дуне» яха документальни фильм. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БIаргагушдар — теша хала дар. 19.15 — Босбола телевидени. Советски эллей концерт. 19.50 — «КIирандийнахьа да ва» яха художественни фильм (Чехословаки). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Французски эстрада артистий концерт. 22.45 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.20 — «Исповедь» яха художественни фильм. (Телевизорашка хьожарий заявках). 18.00 — ДоттагIлен концерт.

8 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Михалков. Кагирхой Московски театра «Хьаисара кIаьнк» яха спектакль. 12.40 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат». 13.40 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 14.10 — Босбола телевидени. «Тенна кхо саг» яха художественни фильм. 15.35 — Классически къовсамах йола СССР-а чемпионат. Каунасера передача. 16.10 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 16.40 — Босбола телевидени. Декока опереттах йола «Журафле—Журафле» яхача телевизионни музыкальни спектакла премьера. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Телевизорашка хьожарий письмойх йола музыкальни программа. 18.45 — Босбола телевидени. «Кинонаккъбархой клуб». 19.45 — Босбола телевидени. Ког-соалозаш фигурия хахкара Московски ког-соалозаш» яха дунен халкъашта юкъера ях. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Илли оал СССР-а халкъа артиста Гуляева. 22.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

14.40 — «Зорька» (гIалгIай меттала). 15.10 — Сийлахь - йоккхача коталон 30 шу дизар. «Къона гвардия» яха художественни фильм, I-гIа сери. 16.35 — «Къона ленинхо». 17.05 — Сийлахь - йоккхача коталон 30 шу дизар «Къона гвардия» яха художественни фильм, 2-гIа сери. 18.20 — Идеологически фронта бIухой. Агитатор Майрбекова (нохчий меттала). 18.30 — Документальни фильм. 18.40 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Хоамаш, реклама. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Хьайбашка а Iадаккхара кийчо мишта ю. Шелковской района «Червленский» колхоз. 19.35 — Шоана, бераш.

9 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Седкъо серло лу. Гомелера передача. 10.00 — Босбола телевидени. «НаIараш хьайийлла ди» яха телевизионни спектакль. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — Документальни фильмай программа. 16.30 — Шахматни школа. Ловзабалаурий класс. 17.00 — Босбола телевидени. Массанена тIехьа цаI, цхьаннена тIехьа массанар. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Пхьабуаргаши уж даш хари. 18.30 — Босбола телевидени. Илли доах Латвийски ССР-а заслуженни артистка Лайма Андерсон — Силаре. 19.00 — Босбола телевидени. Телевизорашка хьожарий хаттарашта жоп лу СССР-а Iилмай Академе члена - корреспондента Афанасьевс. 19.30 — Босбола телевидени. Ког - соалозаш фигурия хахкарах йола «Московски когасоалозаш» яха дунен халкъашта юкъера ях. Ленина цIерагIа йолча Центральни стадиона спорта дворецера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Илли доах СССР-а халкъа артиста Гуляевс. 22.30 — Классически къовсамах йола СССР-а чемпионат. Каунасера передача. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

7 декабрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 8.55 — Ашараш. 13.00 — Нохч - ГIалгIай Паччахьалкхен университета доцента, философски Iилмай кандидата Мальсагова беседа (гIалгIай меттала). 13.20 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (нохчий меттала). 13.50 — «Къовсам бакъ вац» яха Галаева дувцар (гIалгIай меттала). 14.15 — «Идеологически балха боарам лаккхбе» яха беседа (нохчий меттала). 14.30 — «Нохч - ГIалгIайчен литературни вахар» яха радиожурнал (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.15 — Эстрадни концерт (эрсий меттала). 16.00 — «ХIанзара капитализма сихденна гIулакхаш» яха беседа (эрсий меттала). 16.20 — «Къахьегамга хьежжа сий а да» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.30 — Къахьегама коллектив. Кхетама балха центр я (эрсий меттала). 16.45 — Къилбаседа Кавказе халкъий симфонически халхараш (эрсий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознеи морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьеккаш ха хилен фегара температура республике гIолла 2 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш. Грозне 0 градус гаргга хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж), Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехкто кхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен ерэн шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ 11531.